

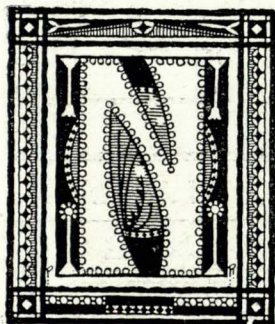
# V A I R A S

LITERATŪROS, DAILĖS, MOKSLO, VISUOMENĖS IR POLITIKOS LAIKRAŠTIS



Panošiškių sodžius šventadienyje. (Rudziškių apylinkė, Trakų apskr.).

## MŪSŲ KRAŠTAS IR JO PAŽINTIS



didelis mūsų kraštas, bet dar maža jį tepažįstame. Ir neuostabu: ne taip senai pradėjome ir mes, kaip žmonės, gyventi. Kad taip nebūtų buvusi užgręsta spauda, nebūtų buvę ypatingų varžymų Lietuvai, tai jau tikrai būtume dabar savo kaimynų priešakyje. Tos kliūtys sulaikė lietuvių tautos kilmą bent kelioms dešimtims metų, ir todėl nūdien mums reikia skubėti ir atadirbti, kur esame pavėlavę. Apsidairę aplinkui, matome, jog lietuviai ne visur vienodai susipratę; vienur jų kultūra, palyginant, augštai pakilus, kitur — vos pradeda kilti.

Geriausiai žinome Prūsų pasienį, Žemaičius ir Pakuršę, tariant, tuos Lietuvos pakraščius, kur lietuviai susiduria su vokiečiais ir jų kultūra, kur pirmučiausiai pasirodė mūsų tautos atgijimo ženklų. Paprūsę anksčiausiai apšvietė Tilžės Aušros spinduliai, o iš ten šviesa skleidėsi per Žemaičius ligi Latvių žemės. Negalėdami rasti vietos savo krašte, mūsų pirmieji inteligentai pradėjo spiesties Rygoje, Mintaujoje, Liepojuje ir kituose Latvijos miestuose. Ten daugiau, kaip kur kitur, buvo ir mūsų jaunuomenės, mokslą einančios — gimnazijose ir realinėse mokyklose. Latvių susipratimas ir jų darbavimosi gyvas pavyzdys daug intakos darė tiek mūsų inteligentams, tiek moksleiviams. Patys atgavę žadą, jie stengėsi inkvėpti naujosios dvasios savo giminėms ir pažįstamiems, kurių tarpe augo. Taip tad per moksleivių jaunuomenę ėmė atgyti ir sodiečio lietuvių tautinė dvasia.

Bet suvalkiečiams lietuviams buvo lemta pabusti pirmučiausiai: jiems arčiausiai buvo Tilžės Aušra, jų ūkininkai turtingi, dubos neskaldytos, Mariampolės gimnazija ir Veiverių mokytojų seminarija lengvai pasiekiamos.

Tečiau pati svarbioji ankstesnio tų mūsų pakraščių kilimo priežastis, be abejo, yra ta, kad ten, palyginant, maža tebuvo sulenkėjusio gaivalo: sulenkėjusių mažųjų bajorų bei miestelėnų, kuriais labiausiai remiasi, kaip dabar rodo rytiečių lietuvių patyrimas, lenkininkų vadai, trukdydami mūsų ūgi.

Tik paskui iš tų pakraščių lanko — Paprūsės, Žemaičių ir Pakuršės — lietuvių sąmonė kilo, plėtojosi ratilo spinduliais į Lietuvos vidurį, ligi pagaliau pasiekė rytus ir ties tuo daiktu sustojo kuriam laikui. Sunku buvo čia prasiskleisti pirmiesiems atgimimo spinduliams. Aušros gadyne, galima sakyti, be ženklo praėjo mūsų rytiečiams, jei neskaitysimė kun. A. Burbos darbų pėdsako, palikusio kai-kuriose Vilniaus gubernijos parapijose. Kaip sunku buvo anuomet ten budinti mūsų tautiečiai iš miego, kaip labai apmirusi buvo lietuvių dvasia, liudija ir šis faktas, kad tas kunigas patriotas, taip

didžiai prisirišęs į savo gimtąją šalį, negalėjo betgi ištvirti ir širdį sopamas turėjo keliauti Amerikon ir tenai žadinti mūsų išseivius iš kieto miego. Tačiau ugnies kibirkštėlė, jo karštos meilės įpūsta, nebeužgeso jo tėvynėje: seniai žmonės dar tebemini kun. Burbos buvimą jų krašte.

Atėjo metas, kada ir Vilnius susilaukė saujelės lietuvių inteligentų, tiesa, pirštais suskaitomų, bet pradėjusių naują gadynę lietuvių rytiečių gyvenime. Būsimosios kartos ypač turės minėti inžinieriaus Petro Vileišio vardą, įsteigusio čia fabriką ir tokio būdu davusio progos susitelkti lietuviams. Tie pirmieji tautos žadintojai buvo kaip tikra Aušra mūsų Rytams. Apie juos bus verta ir indomu kita kartą skyrium pakalbėti. Ne raštu, ne spaudos lapeliu, bet gyvu meilės bei didžio tikėjimo žodžiu jie kūrė atgimimo židinį idealizuotoje senovės lietuvių sostinėje. Gangreit keliese, nepaisydami nei aštrių, užgaulių prieštaravimų iš visų pusių, pilni vilties ir ištvėmės, jie kantriai mynė dygliais barstyta taką savo mylimajai Vilniaus atgimimo idėjai. Burbos šauksmo skardas pasiekė Gedimino pilį ir rado kas jam intarė!

Netrukus ir Vilniaus gubernijos sodiečiai pradėjo pamažėle krutėti, vienoj-kitoj parapijoj pradėjo rasties Tilžėje spaudintų ir tuomet vyriausybės dar tebegresiamų raštų. Pasirodė, vadinasi, rytiečiuose pirmutinė gyvybės žymė. Bet nedidelė ji tebuvo: "Vilniaus Žinios" teberado mieguistus rytiečius. Tuo tarpu, kada beveik visi Lietuvos kampeliai džiaugdames pasižymėjo pirmojo lietuvių dienraščio skiltyse, tartum didžiuodames esą gyvi, — Lietuvos rytai tebeliūdėjo. Mes patys tuomet dar nežinojome, kuriame daikte Vilniaus gubernijoje ir kiek yra lietuvių, kur žmonės tebemoka ir tebešneka lietuviškai. Taip mažai mums žinomas buvo tas kraštas.

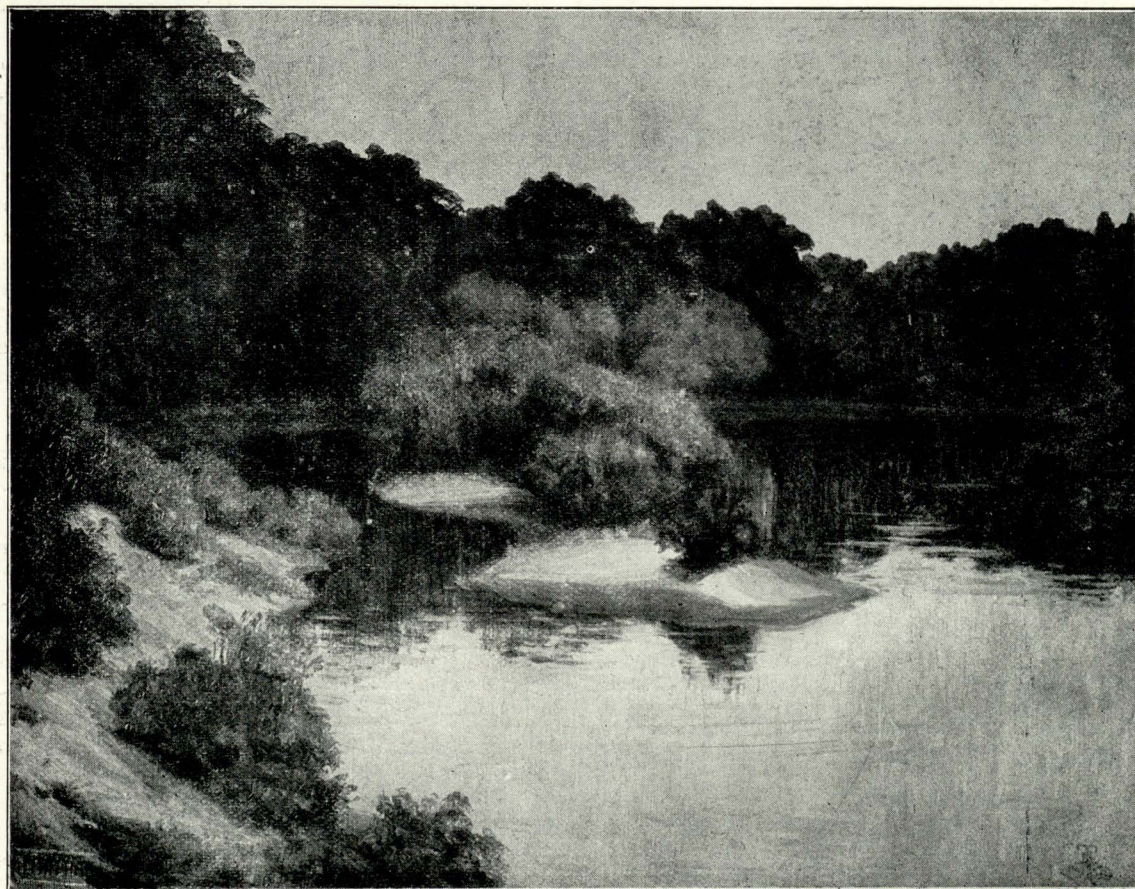
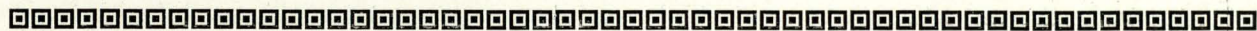
Nūnai virto ir čia kitaip. Dešimties metų kova su mūsų kultūros priešininkais davė pageidaujama vaisių: sodiečių minios jau įjudintos ir keliasi iš miego. Tai žymu spaudoje, žymu ir kituose kultūros darbuose. Vartydami laikraščius, sutinkame žinių ir iš tokių Vilniaus gubernijos vietų, apie kurias pirma nebuvo girdėti "Vilniaus Žiniuose". Rašo korespondencijas jau ir patys sodiečiai. Tiesa, tos korespondencijos dažniausiai esti liūdnos, rašytojas dažniausiai dejuoja, skundžiasi, kaip lietuvių teisės minamos po kojų tiek bažnyčioje, tiek viešojoje vietoje. Bet vis delto tas faktas yra gyvybės ženklas: Vilniaus sodietis pradeda prasti esąs lietuvis, esąs skriaudžiamas. Neretai skaitome ir linksmesnių žinių iš Lietuvos Rytų padangės: kad lietuvių sąmonė atgijanti, kad valstiečiai draugijomis telkiąsi, ir tt.

Rytiečiai irgi ima leisti savo vaikus mokyklon; seniau reta būdavo matyti ar girdėti lietuvis gimnazistas ir dar rečiau lietuvis studentas iš Vilniaus gubernijos. Gal jų ir būdavo, bet dauguma iš-pat mažumės pakliūdavo lenkų tarpan ir nutauzdavo, Juok

gan dažnai sutinkame tokių nutautėlių, kunigų ir šiaip jau inteligentų, kurie dedasi lenkais, nors jų tėvai lenkiškai nemoka. Nuo šio laiko tokių anomalijų bus vis mažiau ir mažiau. Eidami mokslą, susitikdami miestuose su lietuvių judėjimo srove, rytiečiai moksleiviai gauna susiprasti, kas esą, o per

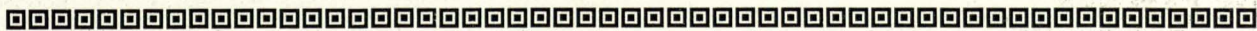
juos atgija mums ir tos apylinkės, kur jie gimę ir auge. Gi ne kitokia moksleivių rolė buvo Suvalkų ir Kauno gubernijoje: minių sąmonės kilimas parėjo tiesiog nuo jaunuomenės, mokslą ėjusios.

Dar vienas svarbus veiksnys, kurs, nešdamas Lietuvai pragaištis, atsimoka lietuviams, ypač ry-



A. Žmuidzinavičius

Neris (Vilija) (Verlovkino nuosavybė)



tiečiams, šiokių tokių pelnu: tat emigracija Amerikon. Išaugę skurde ir bėdoje, nesusipratę, vilniečiai išėiviai nūnai randa Amerikoje Lietuvos organizuotų kolonijų, stoja į jų draugijas ir tokiu būdu gauna pažinti lietuvių judėjimą. Ir jei toks, pabuvęs Amerikoje kelerius metus, pargrižta savo tėviškėn, tai jau esti savo apylinkės gaivintojas. Tokių atgimėlių-gaivintojų Lietuvos Rytuose teko matyti ne vienam mūsų visuomenės darbininkui. Ir jų randasi kaskart daugiau.

Bet nelaimė, kad ligšiol tebetrukdo rytiečių kilimą bažnyčios vyresnybė. Pradedamoji mokykla ar nėkiek nepaiso lietuvių reikalų. Visur ir viskas išguldoma vien rusų kalba, lietuviškai, kiek girdėti, mokoma tik vienoje ar dviejose mokyklose. Daugelis valščių darė nutarimus, kad lietuvių kalba bū-

tų įvesta bent valstiečių laikomose mokyklose, bet apygardos direkcija niekur nepatenkino tų reikalavimų. Taigi sodiečiai turi per šalį mokyti savo vaikus lietuviškai skaityti ir rašyti, turi skyrium samdyties tam reikalui mokytojas ar mokytojus, nėjusius pedagogijos mokslo ir todėl mažai tetinkamus. Mūsų atstovams vertėtų Dūmoje, biudžetą sprendžiant, paakinti vyriausybę į tą peiktiną prademosios mokyklos padėjimą.

\* \* \*

Šiek-tiek išgyvenus lietuviams Vilniuje, pradėjo mums aiškėti ir Lietuvos Rytai, apie kuriuos seniau gangreit nieko nežinojome. Kalbininkai, etnografai ir dailininkai tyrinėdavo Suvalkiečius, Žemaičius ir

tik iš dalies Augštaičius-rytiečius. Mat anie kraštai jiems buvo prieinami, lengviau pasiekiami per kunigus ir moksleivius, negu rytai, kur kiekvienas tyrinėtojas galėjo būti intariamas litvomanu ar kitu kokiuo nepageidajamu agitatorium. Taigi pusėtinai iširtos Žemaičių ir šiaip-jau Augštaičių tarmės, aprašyti kiek jų papročiai, yra nemaža surinkta dainų, gaidų ir liaudies meno dirbinių, yra truputis ir

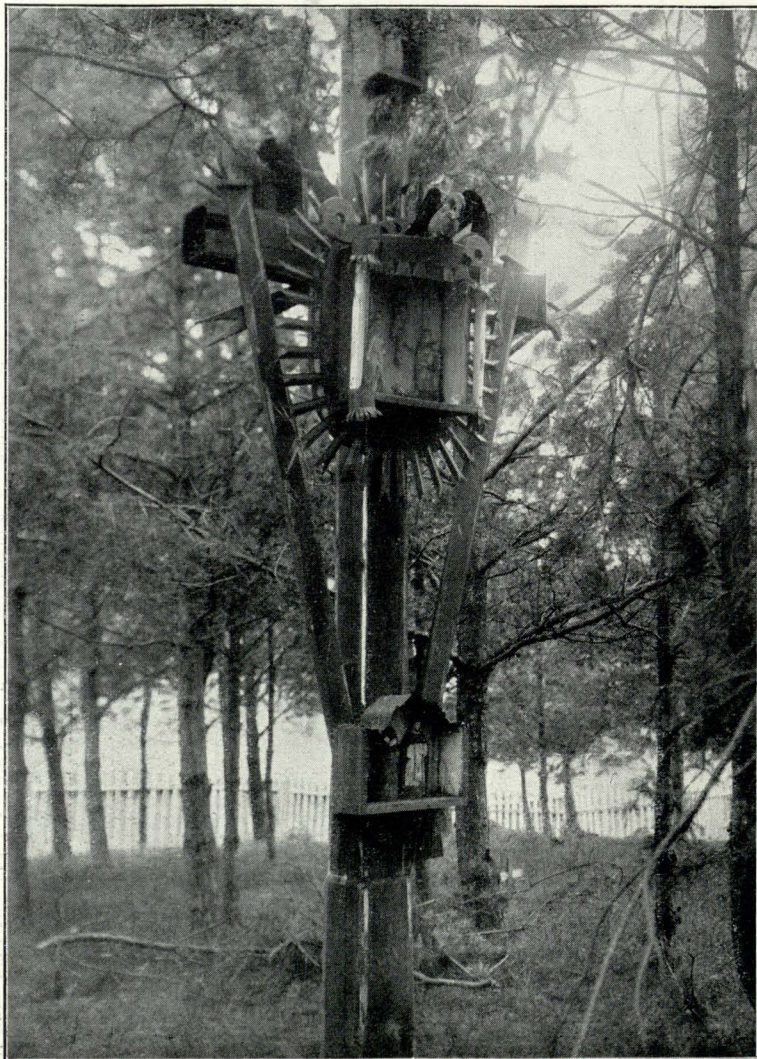
Kai-kas iš tų ypatybių yra iškilę eikštėn ir jau vartojama rašomosios kalbos. Bet pasirausę giliau, užtiktime begales medžiagos, kuri papildytų mūsų žodyną su sintakse ir padėtų archeologijai išaiškinti mūsų praeities. Ne mažiau darbo ir mūsų muzikams. Ne taip senai pagarsėjusios dainos: "Saulėlė raudona", "Oi matule" ir kitos, dainuojamos per lietuvių vakarus ir pramonėles, yra imtos iš "dzūkų" krašto. Rodos Mikas Petrauskis pirmas pasiinteresavo rytiečių dainomis, pamėgo jas ir paleido į visuomenę. Ir kiek dar tokių gražių dainų yra Lietuvos rytuose, kurių daugumas nėra girdėję ir kurios skirstantis sodžiams vienasėdžiais, ilgainiui gali visai išnykti. Su jomis išnyktų ir geroka mūsų meno kultūros dalis.

Iš mokslininkų prof. E. Volteris daugiausiai yra tyrinėjęs rytiečių kraštą. Jis dar 1886 metais važinėjo po Vilniaus guberniją, buvo net Gardino gubernijoje Zytelos apylinkėje ir savo kelionės darbų aprašymais atkreipė mūsų akis į daugelį senovės lietuvių kultūros liekanų, kurių kiti nebuvo dar pastebėję. Jis taip pamėgo rytiečius, kad ir dabar, turėdamas liuso laiko, čia pavažinėja ir vis dar nauja randa.

Prieš dvejus metus, kaip žinome, Lietuvoje lankėsi Helsingijų universiteto profesorius Niemi's. Jis tyrinėjo lietuvių dainas, ieškodamas jose senovės liekanų, turėjusių nemaža intakos suomių tautai. Ir betgi ne tuščios būta jo kelionės: sakosi radęs kelias prastas daineles, piemenų tebedainuojamas ir suomių pasisavintas gal prieš porą tūkstančių metų. Tai kokios senovės siekia mūsų dainos! Jo nuomone, Lietuvos rytuose esą užsilikę daugiau senovės, negu Žemaičiuose arba šiaip-jau Kauno Augštaičiuose.

Mūsų dailės parodose, taisomose Vilniuje, taigi rytiečių krašte, liaudies skyriuje reta - kada tėra matyti koks dalykėlis iš Vilniaus gubernijos. Daugiausiai ten išstatoma dirbinių Kauno ir Suvalkų žemės. Tai nereiškia, kad rytiečiai nieko dailaus ir verto pasistebėti neturi. Turėti turi, tik mes dar nestengėme jų pasiekti, paieškoti ir parankioti; ir čia rastume sodiečių tarpe juostų, drožinių, rankšluosčių, audeklų ir kitokių namų

darbo dailių daiktų. Ta - pat spraga matyti ir garsiam mūsų Kryžių Albume. Nors čia, tiesa, šalia Žemaičių ir Kauno Augštaičių kryžių stovi jau keli ir Vilniaus apskrities (Giedraičių apylinkės) kryžiai. Bet tie vilniškiai maža kuo tesiskiria nuo kauniškių. Kur - kas kitioniškesni yra dzūkų kryžiai ir kapai. Teisybė, jie prastesni, mažiau artizmo turi, kartais grubiai padaryti ir net nenudailinti, bet pirmesni ir daugiau senove atsiduoda, negu dailieji Kauno Augštaičių kryžiai. Tik jau ir rytiečiai griebsi akmeninių, įsakytinai gaminamų dirbtuvėse,



Panošiškių kapų kryžius.

jų būties aprašymo, bet veik nieko arba labai maža kas iširta apie rytiečius. O labai daug indomių dalykų rastume Lietuvos rytuose: tokių, kokių nėra kitose mūsų krašto apylinkėse. Visų - pirma kalbininkams neišsemiamos versmės medžiagos jų išvedžiojimams. Tai niekis, kad rytiečių ir "dzūkų" kalba išmarginta slavizmais ir kitokiomis barbarybėmis. Po tų, iš kitur praeities bangos atneštų sluogsnų glūdo daugybė mūsų kalbos turtų: ypatingų, kitur nebėsamų žodžių, senobiškų formų ir sakinų, ir tt.

atsižadėdami medinių, kuriuos dirbdavo tam tikri kryždirbiai "meisteriai", vaikščioję iš parapijos į parapiją. Ta atmaina irgi verčia mus neatidėliojant rankioti nykstančių paminklų tipus, iš kurių pamažėle gali išaugti savotiškas lietuvių stilius.

Kaip Žemaičių, taip ir Vilniaus vyskupijoje medinės bažnyčios kas - kart darosi didesnė retenybė. Jas pakeičia naujos mūro bažnyčios, dažniausiai be skonies statomos. Senosios griaunamos, kartais nė fotografijų nuo jų nenuimama. Kiek tokio būdu išnyksta indomių senovės liekanų!

Maža težinomi ir rytiečių piliakalniai, kurių čia yra taip-pat daug, kaip ir Žemaičiuose.

Pagaliaus sodiečių tipai, papročiai, ir ekonomijos būtis, jų dvasios kultūra, — visa mums būtų indomu ir verta žinoti.

## Rudziškės.

Iš Lietuvos rytų lietuviškiausias ir geriausiai žinomas kampelis yra Trakų apskritis, kadai buvusi Kęstučio žemė. Beveik visa apskritis tebešneka ar bent tebemoka lietuviškai. Tik patys Trakai ta senovės lietuvių sostinė, tebėra nutautusi, miestas nuskurdęs, mažesnis už kitą paprastą Kauno gubernijos miestelį. Kitados čia žydėjusi prekyba, gyvenę turtingų pirklių, bet paskui Vilnius visai nukalėjo Trakus. Dabar jų apylinkės per kelioliką varstų labai biednos, ūkininkai tikri pavargėliai, žemė visiškai prasta. Gyventojai aplinkui gryno lietuvių tipo, bet dauguma nebemoka lietuviškai, namie ir viešose vietose šneka gudiškai, meldžiasi lenkiškai. Sunku beišmanyti kultūrnešiu, kuria kalba šviesti Patrikio sodiečiai, kaip į juos prieiti. Antra vertus, nežinai, ko jiems daugiau reikia: šviesos ar duonos. Kol aplinkui dar nebuvo iškirsti miškai, tai turėdavo uždarbio iš jų. Bet dabar kuone visa išskinta. Važiuodamas pro šalį, matai vien mažus šilelius, nedidelius pušynėlius kurne-kur šmešėluojant. Laukai daugiausiai smėlynai; reta - kur pamatysi gražesnės žemės:

Pavažiavus nuo Trakų bent dvidešimtį varstų — Rūdziškių miestelis ir Varšavos geležinkelio stotis. Tai vieta, kur baigiasi sugudėjusių riba ir prasideda grynieji lietuviai-džūkai. Ir čia žemė ne geriausia, bet žmonės jau daug žvalresni, augaloti, pasesę. Ne taip senai būta Rudziškių apylinkėje irgi miškų, bet dabar iškapoti, tik skynimai ir stuburai matyti aplinkui. Laukai prasti, vėjas smėlį nešioja, o vietomis kuone vieni akmens, kad net stebiesi, ką ten sodiečiai begali sėti ar kita ką veikti. Taigi

ūkis labai menkas: sėja grikus, sodina bulbes. Paskutiniu metu sodiečiai suskato lubiną sėti.

Bet ir ta menkutė žemė be galo suskaldyta. Pavyzdžiui, Panošiškių sodžiuje (bent šeši varstai nuo miestelio) iš keliolikos pilnažemių (valakinių) pasidarė ar penkios dešimtys atskirų dubų. Tokių daržinių ir klojimų, kaip Kauno gubernijos ūkininkų, Rudziškių apylinkėje nematyti; stovi vien gyvenamos



**Panošiškių sodiečiai.**  
(Vyras su žmona savo darželyje).

trobos-pirkios, vienu galu (be kamaros), su prišlietomis į jas kūtelėmis. Reta - kur pamatysi ir klėtį. Kam klojimai su daržinėmis, kam klėtys, kad nėra ko kultū, kimšti ir pilti?

Iš šalies namie ar sunku kas užsidirbti: dvarų maža, ir tie nusmukę, baigia skursti. Tik prie geležkelio stoties galima esą kiek pelnyti prekes vežiojant. Bet prie stoties visi juk nesutylps, ir jei kas ten inkimba, tai jau visai meta ūkį ir virsta vežėju.

Taigi belieka Amerika visų kelių galas. Ir bėga jon visi, kas sveikas, kas turi kelionei pinigų.

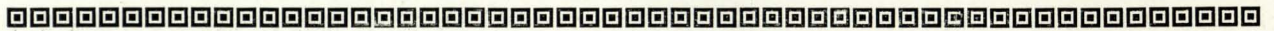
Namie belieka vien seniai, vaikai, moters ir vyrai, kurie negaluoja arba, anot rudziškėnų betariant, turi kokį "skožą" (ydą). Priaugliai tik ir laukia, kada jiems padaiksliai virs plunksnomis, kad ir jie, kaip tie suaugusieji, galėtų išskristi laimės šalin.

Kaip ištuštėjusi Rudziškių apylinkė, galima spręsti iš Panošiškių sodžiaus, iš kurio esą Amerikoje apie šimtą žmonių; jų tarpe nemaža ir moterų.

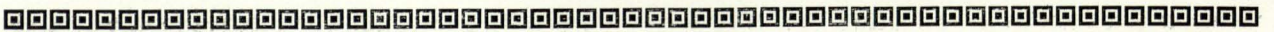
Kad ir vargingai gyvena, kad ir neturi atliekamo skatiko alkanai dienai, vis delto nenoriai pa-

lieka rudziškėnai savo pliką, akmenimis nusėtą tēviškę. Klausiami, ar jie daug tikisi iš Amerikos, atsako: — Tēt... Ne pyragai ir ten. Ale vis delto pavargęs susigriebia pinigų prasistumti, trobai pasistatyti. Kad ne sūnus, kurs kelinti metai išėjęs, nebeturėčiau nei pirkios gyventi.

Ir tikrai... Kur geresnė troba, tai vis amerikiečių pinigais taisyta ar statyta: iš oro apdaresnė, viduje švaresnė ir erdvesnė. Bet tik troba; šiaip jau išeiviai ne ką teparsiunčią namams: grąžina ke-



Panošiškių kapai.



lionės skolą ir dar kokį šimtelį priduoda. Tai ir tiek...

Grižta iš Amerikos labai maža. Ką, girdi, veiksia sugrižę?

Ir pažiūrėti Rudziškių apylinkės sodžius labai liūdnas. Pirkios mažutės, ūkio trobesių kaip ir nėra, sodeliuose tik po kelias obelėles, bet ir tos menkai atrodo; darželių reta - kur tēra; ir tai ne Kauno Augštaičių darželiai, pasak tos dainos, "dailiai apžiūrėti", su jurginiais, lelijomis, rutomis ir mėtomis. Tik pušys ir beržai puošia nuo gatvės rudziškėno pirkia, kurių paunksnėje jis mėgsta šventadienį vasaros metu pasėdėti, kada saulė kaitina.

Ne linksmau darosi ir aplinkui po laukus pasidairius. Nematyti nei žaliuojančių pievų, nei trąšių siūbuojančių javų: vis bulbės, griškai, retučiai nususę miežiai ar pūdytas lubinu užsėtas.

Bet vis delto ir ten yra gražių vietų, kur gali akys pasilsėti. Tai ežerai ir ežerėliai gražiausiais krantais, pakriūtėmis, apaugusiomis pušelmėmis ir eglėmis.

To nežiūrint, žmonės nenusiminę ir meilau būdo. Rudziškės - dainuojamas kraštas, o pats miestelis — tai ir "geriamas", kaip visi miesteliai Lietuvoje. Ir apgudę sodžiai, kaip Ulkiškės su Užalija, dar nepamiršę lietuviškų dainų

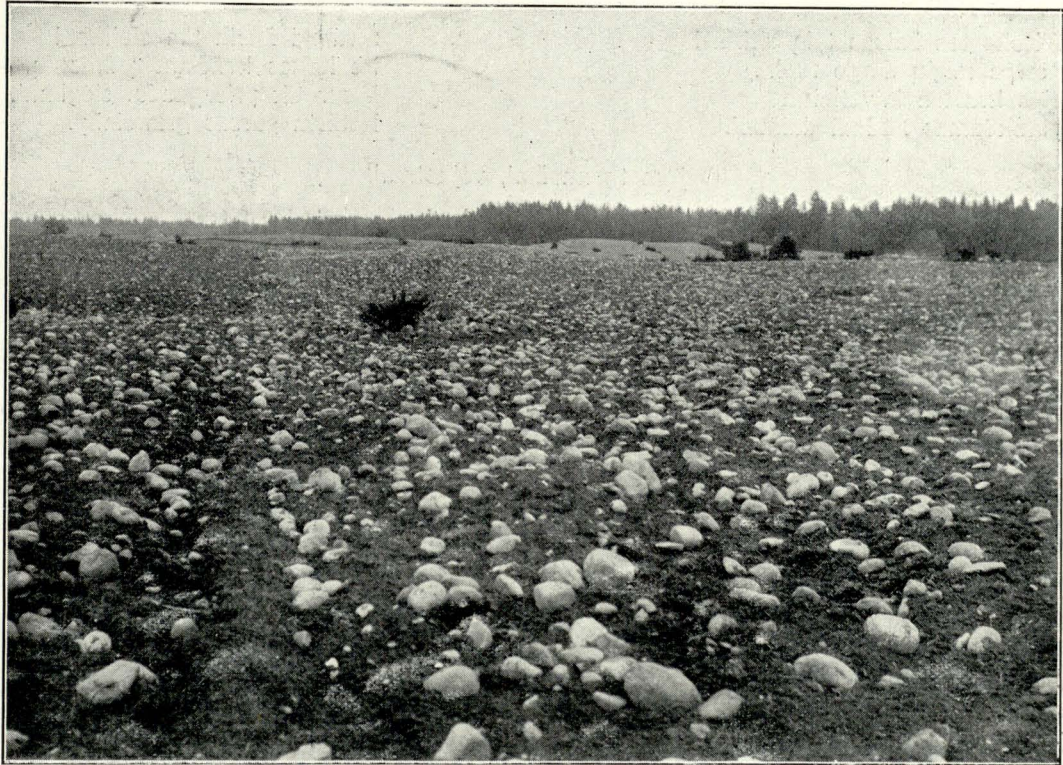
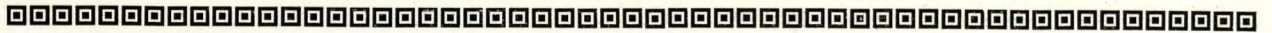
Rudziškių parapija (nesenai dar įsteigta) laikoma mišria. Nors lietuvių kalbą vartojančių yra daug daugiau, negu kitų, bet bažnyčioje lenkybė ima viršų: lietuviai teturi trečią dalį pamaldų, o lenkininkai du trečdaliu. Išpradžių ir to nenorėjo lietuviams duoti nutautėliai, vieno dvarininkėlio pakurstyti, bet paskui susiprato ir nusileido. Ir keista, kad tie užsispyrėliai patys dar lietuviškai namie tebekalba.

Žmonių švietimas žemo laipsnio, nors vis randasi mokačių paskaityti ir laikraštį, ne vien maldų knygą. Ypač moters uoliai griebiasi mokyties rašto. Kitos būdamos Amerikoje pramokusios ir dabar mokačios kaimynų vaikus. Tai smagus apsišvietimas.

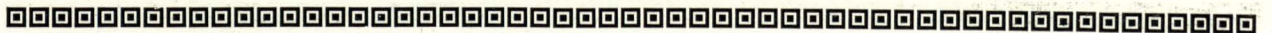
Rudziškių apylinkė tik nebaigė tautėti. Ir nū dar nepraejo nutautimo paojus. Štai Ulkiškių sodžiaus (pusvarstis nuo miestelio) vyresnieji visi gražiausiai tebekalba lietuviskai, o jų vaikai gduoja

arba lenkuoja. Ta-pat ir Užalijoje (tris varstai nuo miestelio) ir dar keliuose sodžiuose. Bet ir jie ima pamažėle prásties ešą lietuviai, nebeprieštarauja atgimstančiai kilimo srovei. Tik reikia daugiau švietos, daugiau darbo.

Tik kaip bus jeigu emigracija ir toliau tęsis? Sunku atspėti. Sodžių pas dalijimas į vienasėdžius nesuturės išievių, nes čia ištikro angštu gyventi ant netikusios žemės, kuri gali duoti pelno tik prie augštos ūkio kultūros. Kai šiandien tai ir skirsty-



Akmenų laukas. (Rudziškių apylinkė, Trakų apskr.).

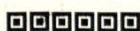


ties keblu. Laukai baisiai nelygūs: vienur grynas smėlys, kitur šiek-tiek imanoma žemė. Tad kas gi tiks gabenties į rusvą smėlį?

Šiaip ar taip nesubus visi ant žemės, reikia jaunėliams palikti tėviškė ir ieškoties duonos kitur, tik ne Amerikoje, kuri pilnoka mūsų išievių, o savo krašte. Nuslinkusiam nuo ūkio sodiečiui išganymas tai amatas, kurs skina jam kelią į miestą.

Taip... Reikia rūpinties geriau pažinti savo kraštas. Dabar tai jau nebesunku pasiekti. Nesunku nes kiekvienas, kelionėje gali rasti sustojamųjų vietų pas inteligentus, kunigus ir šiaip-jau pažįstamuosius. Tokia kelionė tai tikras poilsis nusisėdėjusiems

žmonėms ir drauge naudinga pramoga. Ir jaunuo-  
menės tarpe vis daugiau randasi moksleivių, keliaujančių per savo kraštą. Tik būtų naudingiau, kad kiekvienas, ruošdamasis vasarą keliauti, pasirinktų ypatingą tikslą, tariant, išanksto apmąsty-  
tų, ką būtent jis dės galvon, kas jam daugiausiai rūpės, ir t.t. Čia nereikia nei didelio mokslo nei didelės ruošos. Studentui ar intelligentui pakanka, tikiuos, tų žinių, kurių turi iš mokyklos. Reikalinga betgi viena: sistėmos. Prie Peterburgo universiteto yra Litvanologų būrelis, prof. Volterio globiamas. Jis, man regis, galėtų išdirbti tokią vasaros ekskursijų programą. Keliaujant pravartu turėti fotografijos aparatas: pakelėje visuomet užėini indomių vietų, tipų ir randi indomių daigtų. **V-is.**



J. Rainis.

**ŽVEJYS.**

(Iš rusų).

Dangaus apemsta žydras skliautas  
Ir žemę apglobia naktis,  
Audringa vėtra stoja siautus  
Ir tyliai nyksta debesis.

Ant jūros bangos nebegroja,  
Nublanka ūkanų rūkai,  
Tik pempių ant vandens lakioja  
Trukšmingai šaukiantys pulkai..

Bet koks ten balsas tylą skiria?!  
Jis tarpe miglų dingo tuo'...  
Žvejys kraštan laivelį iria  
Ir plaukdamas liūdnei dainuo'.

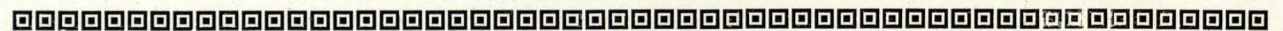
Jis giesta: "Brangi mano jūral  
Visa širdim aš myliu ją,  
Mane jos laisvė taip užbūrė —  
Liuosa kvepuoju krūtine!

Žinau, plačioj gyvatos jūroj  
Žmonėms perdaugel jau sunku:  
Tiesos ten, meilės nieks nežiūri,  
Vien skriaudos, skausmai ten... baugu!

Širdingi žūsta ten siekimai  
Be kaltes kenčiančių žmonių,  
Visur tik priespauda, slėgimai,  
Netilsta garsas grandinių...

O jūra ta nuožmi, vėjuota..."

Bet štai jau blyksi žiburys!  
Daina paliko n'išdainuota —  
Prie krašto priplaukė žvejys.

**Akmens.**

Vaikščiojau plačiuose laukuose ir rankiojau akmenis. Vieni buvo lengvūs, o kiti nepakeliami. Tų laukų sargas tokią man tiesą pasakė:

Tie lengvieji akmenys — tai ašaros tų, kurie kentėjo, patys kalti būdami; tie sunkieji akmenys — tai tų ašaros, kurie kentėjo nekaltai, nežinodami dargi dėl ko kenčia. Tiems lengviesiems lemta subirėti į smiltį ir pražūti; tiems sunkiesiems lemta suaugti vienu dideliu bokštu-kalnu ir amžinai niūksoti.

S. Č. K.

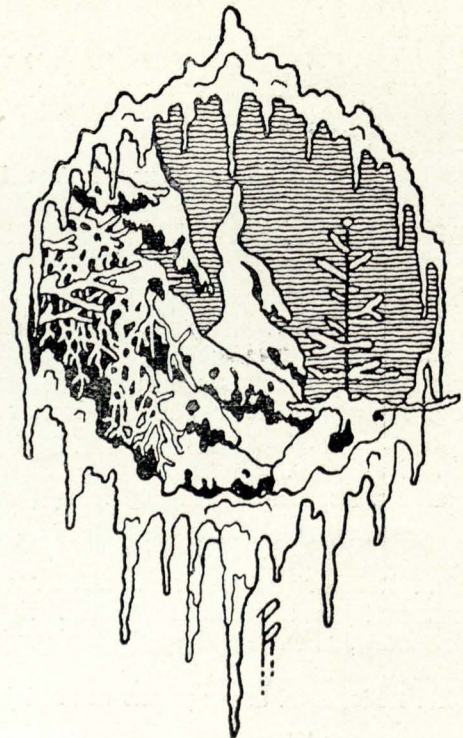
Ir nuėjo. Negudrusis karalaitis paliko vienas. Ir pasidarė jam liūdna. Apsižvalgė... Apsižvalgęs ir pamatęs Išmintingąją, tarė sau:

—Eisiu paskui jos. Išmintingoji karalaitė, pamąčiusi, kad ją seka Negudrusis karalaitis, pagalvojo:  
—Tegu eina; su juo gal greičiau paparčio žiedą rasiu. Ir nuėjo drauge.

**Karalaitis su Karalaite.**

Buvo sau vieną kartą puikus - puikus geltonplaukis karalaitis, — geltonplaukis - mėlynakis. Vaikštinėjo jis sau pasaulyje ir ieškojo paparčio žiedo, o jo vardas buvo Negudrusis. Su juo drauge vaikštinėjo puiki-puiki karalaitė, geltonplaukė-mėlinakė, ir ieškojo irgi paparčio žiedo. Jos vardas buvo Negudrioji. Ir buvo taip-pat kitas karalaitis, kurio vardas buvo Išmintingasis. Tas irgi vaikštinėjo pasaulyje ir taip-pat ieškojo paparčio žiedo, ir su juo vaikštinėjo kartu karalaitė, kurios vardas buvo Išmintingoji. Vaikštinėjo juodu, vaikštinėjo ir susitiko Negudrųjį karalaitį su Negudriąja karalaite. Išmintingasis pasakė Negudriajam:

— Mano karalaitė yra išmintinga, bet labai nuobodė. Aš su ja niekuomet paparčio žiedo nerasiu. Eisiu geriau su tavim,



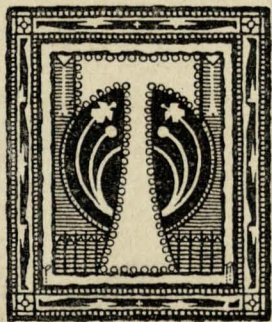


Vaišgantas.

# Dabar ir seniau.

(Iš "Augštaičių Vaizdelių")

## I. NAMIE.



iesus, kaip gija, žemuose pievókšliuose gerai pakeltas, nešykščiai garždais išpiltas, visados sausas vieškelis eina pro-pat pakluonę dviejų galinių sodžiaus ūkininkų, Avino ir Taučiaus. Nepykite, meldžiamieji, kad taip juos pavadėsiu. Suk-nesukę galvą, kaip čia kuokreviausiai sukraipius pavardę, kad ji į nieką nebebūtų panaši, — Augštaičiuose ar Žemaičiuose vis delto atsiras tokių, kurie nustebės, išvydę tikrą savo pavarde, ir ims pykti, kam ji po knygapalaikes valkioja.

Abiejų kiemų, lyg sutarę, lig-pat to gražaus vieškelio nusitiesė dideli kluonai (žardienos). Abiejų šalia gatvės eina gražūs sodeliai, atsidurdami švariuose, sausuose kiemeliuose.

Anapus kiemelių, bent - kiek inkalniau, matyti gyvenamieji "rūmai" — pirkios su saklyčiomis ir augštais, pačiame rūmo viduryje, spryskais ir prieangiais ant dviejų stulpų. Iš šalių, prie stulpelinių šoninių užtvarų, atsišlieję du suolai, darydami kaip ir saklyčių kanapas orie gražiai pasėdėti.

Per abipus sprysko, pasieniu, iš už nesukrypusių tvorelių galvelės - galūnėles smalsiai kiša lewendros su čebatėliais. Vidun pro langus pasižiūrėti stiepiasi rožės-malvės. Žirnikai su pupelėmis kabinėjasi subestų vytelių ir rangčiodamies, kas didėnis, su didžgalviais jurginiais, visus keturius didelius langus siekia žydinčių vainiku apriesti. Šen-ten žiedų karalienės lelijos artistiška išriestomis savo taurelėmis stebina žmones. Iš apačios, nors neregimos, beria smarkų kvapą rūtos, mėtos, razetos, nasturtos ir gvaizdikai.

Kaip susitarę, į tuos-pat šonus atsimitė erdvi dienadaržiai. O prieš-pat rūmus, kiek į sodelius, sustojo klėtis su tarpuklėčiais - ratainėmis ir pakeltais, krotelėmis užtaisytais, prieklėčiais.

Tarpu tų trijų didelių trobesių kiemeliai, apžėlę dailia žalia, trumpa, bet tankia, kaip austo divono gaurai, veja. Nuo sprysko tiesiais spinduliais eina išminti takeliai į kluoną, dienadaržį, klėtis ir sodą. It plote ties šv. Petro bažnyčia Rymel Kas lieka, gyvuliams perėjus, prieš šventę rūpestingai nušluota. Malkinės ir šiaudų paviečiai į kluonus nukišti. Kiemeliuose viskas simetringa, neužkrėkta, neužrioglinta; tvarką ir švarumą palaikyti vasara palengvina.

Iš tamsios nuo sodų ūksmės gatvės į Taučių kiemą įleidžia tave platus vartai augštom, drūtom varčiom-stulpais, su skersiniu viršuje ir dviem žaliuojančiais medeliais iš šalių: šiokia-tokia pretenzija bromomis vadinties. Dailiai baltai molevotas, trimis sieksniais augštumo, raudonomis polyvinėmis burbulėmis ant galų, kryžius sergsti vartus ir viešpatauja ant visų stogų.

Taučvietė kiek senesnė rodosi. Be medelių šalia vartų kryžių tamsiu vainiku dar gaubia platus putinas-baltažiedis, raudonuogis. O pačiame kiemo viduryje plačiai išsikėtęs, dailiai išaugęs lankstusis, "tikrasis" kepurėtas žilvitis-sidabralapis. Kaimyno kiemas ir patvorys tuščias, bet švarus, dilgėmis, varnalėšomis nei dagiliais neužžėlęs.

Kas toliau yra neperdideliame, dešimties kiemų sodžiuje, nebematyti, nes visas jis skęsta lyg viename sodų ir šiaip-jau medžių krūme. Visas jis, visomis savo dalimis reikšte reiškia, kad čia žmonėms ne tik gražu, patogiu ir jauku, bet kad ir sotu. Ne turtą reiškę, bet pakakimą: net ir sodžiaus buityje tai kitokios dėmės.

Slopus, drabnus šventadienis. Saulė, tiesa, persirito per-pat galvas, vis delto gerokai tebekepina, nes lig vakaro dar toli. Klėčių paunksnis, minkštas kiemo vejės divonas traukte traukia į save. Ak ir pritraukė.

Iš bažnyčios sugrižę ir pietų pavalgę, kaimynai su užsukusiais pro šalį keliaujant svečiais atsilsėtų išėjo į kiemus. Antai vienan susirinko moters. Klėčių paunksnyje pasitiesė marškas, išsinešė baltus ilgus pagalvius ir rymo, it rytiečių odaliskės. O aplink žaidžia - siaučia, krykštauja jaunamarčių kūdikiai, ilgomis, "nepriderniai" pačių motynų pasiūtomis, bet švariomis įvairių dažų pirktinėmis šlėbelėmis. Lengvas moterų dunduliojimas, jų sulai komas retkarčiais juokas, net ir kūdikių krykštavimas, darė dar ramesnę, dar saldėnę tą ramią, saldžią šventadienio tylą, laimę ir džiaugsmą, kurie visus pagavo. Viena brangiųjų gyvenimo valandų. Jų ne daug ir sotieji teturi.

Taučvietėje susispietė vyrų būrelis, visi išėiginiiais čerkazais, baltais skalbiniais. Juos čia patraukė svečias-ponaitis, iš svetimo krašto viešėtų parvažiavęs, ir svečias-dėdė, senas iškalbingas pasakininkas. Du broliu seniu susisėdo ant suolo prie žilvičio; šeimininko sūnus-ponaitis prieš-pat jų kelių, kiti toliau ant pilvo išsitiesė.

Šeimininkas-senis, žemas, labai toli nuo kaktos nuplikęs, visiškai žilučiu likusių plaukelių vainiku, rodėsi baigias ar jau pabaigęs aštuntą dešimtį va-

ryti. Svečias-senis, kur-kas augštesnis, visiškai statas, tamsiais plaukais, visai dar maža teatmaukės kaktą, į bažnyčią raitas tebejojąs, rodės visa dešimčia metų jaunesnis; ištiesų gi tiek buvo vyresnis. Jį patraukė svečias-broliaivaikis, kuriam mėgo senus laikus atminti, dėl sielvartų paaimanuoti, laimėjimais smagiai pasidžiaugti.

Senučiai šnekučiavo, kiti klausėsi, retkarčiais tejsikišdami. Tečiau niekas taip neklusė, kaip svečias-ponaitis. Nesučiauptos jo lūpos, blizgančios, išplėstos akys reiškė tokių senių meilę, taip jais džiaugėsi, jog kurs tik paveizdės, tas neiškęs nepakėlęs rankos ir nepaglostęs minkštų, ilgų tankių, gražiai sušukuotų plaukelių ir nepaklausęs:

— Ar gera čia tau? Nesiverži atgal skristi?

— Oi, ramu, ramu čia man su jumis... Oi, pasilgau, pasilgau aš to kiemelio, tos gryčios-saklyčios, to sodelio-darželio, to žilvičio, kur lizdą kitą kartą sukauš, o tėvelis štai man tai padėdavo, tu draugų štai, kaimynų, ypač jūsų, brangūs seneliai...

Atsakė ir meiliai bučiavo abiejų rankas.

— Tu visados buvai geras vaikas,—pagyrė nulenktas dėdė. — Netoks, kaip kai-kurie kiti. Tu klausai savo seno dėdės ir jo nepajuoki, kaip maniškiai. Jie pyksta, kam aš perdaug plepęs ir vis tas pačias, sako, jau šimtą kartų girdėtas, pasakas. O aš dar nė dalies neišpasakojau to, kas guli ant širdies. Pasenai, sako, ir supaikėjai. Bepigu jiems senauti, mūsų, tu "paikų senių" prakaitu ir ašaromis išpuoselėtiems. Kiek man ir tavo, štai, tėvui, o mano broliui, viso to ištekėjo, kol atsirado bent kiek šiokios-tokios laisvės, kol palengvėjo gyventi, kol atsistojo tie rūmai, kaip stiklinės, tas vaisiais apkeręs sodelis, toji visa graži tvarka, kurią čia aplink regime, ir tu pats pagaliaus.

Ir senių papročiu kreipti ir mokyti traukė toliau:

— Tik tu, vaike, nepasileisk! Nesugaišink tėvo turto, kurį, tavo bemokydamas, išpylė. Regi, kokį tavo padarė! Rankos mažos, neįvargusios, baltos, nuo darbo nesukertėjusios, neįjuodintos; plaukeliai sušukuoti; veidelis saule nenudegęs, prakaitu neprautas; drapanėlės geluminės, avalinės blizga, sagutės auksinės. Ponaitis, jau ką gi! — ne tos gryčios augintinis. Tu dabar visa mūsų giminės garbė ir šlovė, tavimi džiaugiamės ir didžiuojamės. Antai padorios, gražiais, brangiais, nors pačių austais milėliais pasipuošusios marčios; antai jų švarūs, sotūs pilnaveidžiai raudonikiai, plonais skalbinėliais apvalkstyti jų kūdikiai, saugomi linksmai žaidžia, auga, eis mokslus, gal tokiais-pat pataps ponaičiais, kaip ir tu štai. O mes kaip augome ir vargą vargome! Atameni, broli?

## II. RYGMON.

— Dievui dėkui už visa, ką praleidėme, gera ir bloga pragyvenę-iškentėję! Kas jau praėjo, to neįjaučiame ir neskaitome. Bet kad atsieitų visa išpradžios praleisti, vargu bau užtektų vieko ir drąsos.

Paturėjo svečias šeimininko kalbą išpradžių taip-sau, kad tik nenutrūktų. Tečiau veikiai pasijuto ir pats pagautas palyginimo senovės su dabartimi. Tik spindėjusį džiaugsmą, kad susilaukė pertekusios senatvės, sudarkė netikėtai užtelėjęs senatvės skurdo šešėlis; tik išreikštą maldą—piktumas, pasididžiavimą—pažeminimas, dabartinę gėlę—pereitoji nėgalė. Aiškiai buvo matyti viduje kilusi audra: kaip tamsūs šešėliai imasi su skaisčia giedra; kaip ši betgi vienu matu priveikia.

Senelis didžiai įnirtęs nusišniurkštė nosin įsukusias ašaras ir drauge tartum išpūtė visus senovės nelabumus. Beliko ramus graudumas padrėkusiose akyse; bet ir tai delnu nubraukė. Ir ėmė pasakoti, kas buvo, tokiuo balsu, kokiuo sekama girdėta pasaka, o ne pergyventi skausmai. Ir buvo tai keista. Stebėjais, kaip tokios baisybės nebevirstina jo širdies, ir nežinojai, ar piktinties, kad senelis apsigimęs tokia kieta širdžia, ar gailėti jo, kad šiurkštus gyvenimas taip jį sukietino.

— Bloga buvo! — pamojė senelis ranka. — Tave dvaras pasodino kito valako dirbtų; antrą broli pristatė miško saugotų; tretį pasiėmė į save tįjūnautų; mane vieną, beliekantį pusbernėli, apkrovė činšu. Ačiu ir už tai, kad bent pliekimų—pažeminimų išvengiau.

Žemės buvo gana, tik pajėgų maža. Sunku buvo iš jos tiek išverst, kiek gana činšui. Neužderėjo laukai,—ir dairykis pablūdes. Kas tave vaduos, kad ir visi stigo? Nei bankų, nei draugijų. Ir tie žydai pinigų neturėdavo, nes ligi tik atsirazdavo, tuoj dvarininkai pajuzdavo ir išsiviliodavo užsieniuose prašvilpti ar namie iškleisti.

Ne lengviau būdavo ir tuomet, kai užderėdavo. Linai pinigais paverstį taip-pat sunku būdavo, kaip ir išauginti ir apdoroti. Čia-pat retas kas juos tepirkdavo, o ir pirkęs, liepdavo Rygon pristatyti. Pinigų tegalėjai gauti Rygoje. Kol tu, būdavo, prekes sutaisai, jau ir ruduo. Ima lyti, netaisyti keliai visiškai pagenda. Antai, santvare koks dabar geras kelias. O tuomet nė dalbų iš ten namo nesinešdavome: sūkių apsukus, vis reikdavo eiti nusiskrodisio vežimo trauktų. Dvi myli pavažiavus, dar biauressnė klampynė ties Voduvų dvaru; ten ir šiandie dar sunkiai išvažiuojama. O tų mylių lig Rygai ne dvi, ne dešimtis, tik visos dvidešimtis dvi.

Privažiavai Nemunėlio upę — tilto nėra; jo ir visai nebuvo. Jei nepatvinęs, — brendi. O dugnas, it slibino nugara, vienomis kalkių uolomis pasišiaušęs: nei arkliui eiti, nei ratams riedėti. Vienas pats sumanęs Rygon su vežimu nenuvažiuodavai; reikėdavo sutaisyti "padvada", visa virtinė vežimų, daugelis vyrų, kad, sukritis vežimams ir arkliams jų nebeištraukiant, galėtų patys išvilkti.

Po keturius sustoję leidžiame vežimus nuo didžiausio kalno-skardies Nemunan. Drioks-drioks raitai per uolas, vežimas blaškosi į abi pusi: tai vieniems ant pečių gula, tai kitiems arklys nebepaveža; tad kuo ne neštinai patys pernešame į antrą pusę vieną vežimą, antrą, trečią, ketvirtą,—visus, kiek jų sustoja anapus upės. Nuo ryto lig vakaro skamba Nemunas ta pačia neregėto vargo gaida. "O-o-o!

o-o-ol!" stiprina arklius ir patys save nusibrėž-  
nusibuvę, alkani, sustyrę vyrai."O-o-ol o-o-ol!"—girdi  
iš paskutinio vieko, ir tau rodos, jog su šiuo šau-  
ksmu baigia jie pūsti ir savo gyvybę.

Betgi pervažiavome. Tik vienam ratas subirėjo,  
antram ašis nulūžo, trečiam blogi virveliniai pakin-  
ktai sutrūko. Ilsėtis nėra laiko. Imk iš vežimo an-  
trus. Juk išvažiuodamas žinojai, kad taip bus, pa-  
siėmei: kelyje niekas tavęs nepagelbės. Ir vėl toliau.  
Dar dešimtis mylių, ir kažin kelintą dieną pasieki  
miestą, tikriau, "Daržininkus" už dvejeta-trejeta  
varstų.

Čia sustoji ir lauki pirklių agentų. Patys pir-  
kliai buvo ponai dideli; jų nė nematei. Agentai-la-  
tviai, lietuviškai nemoka. Kaip su jais derėsies?  
Prišoko prie tavęs, supratai, jog jo ponas, girdi, už  
visus daugiau mokas,—leidi ant lanko kreidu užra-  
šyti firmą: "Žvaigždė", "Katė" ar kitą kokią ir se-  
ki agentą. Dabar tai jau tikrai galas: galas kelio,  
galas vargų.

Pas kiekvieną pirklių laukia tavęs šilta troba,  
pavalgyti—kiek nori, alaus atsigerti. Pirmą kartą  
drimbi migti, sušilti. Kitas kaip užmigs, tai ir ne-  
besikelia: vargas pasiėmė savo auką. Kitam peršalę  
viduriai sugedo,—nė Rygos vaišių nebenori. Dar  
labiau išvargę kuinai nenori šieno ėsti, dažnai nė  
sierinio vandens gerti. Smūkso pasišiaušę, kaip ir  
jo "ponai", dabar sakytume; tuomet gi to vardo  
niekas nedrįso savinties: ūkininkas buvo ne ponas,  
kad ir arklio; greičiau jo tarnas.

Kantriai lauki, kada tau mokės. Pagaliaus vi-  
sus šaukia į kantoros kiemą, išsineša pūrą sidabro,  
semia skardine po dešimtį-dvidešimtį rublių—skai-  
tyti kas ten tesės tokiai jūrai žmonių—ir verčia į  
atkišamas kepure.

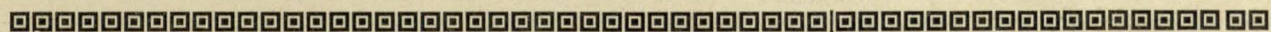
— Tūrək kəpurə!—tesigirdi vienai vieni lie-  
tuviški žodžiai, kurių rygiškiškai per kelias dešimtis  
metų, susidurdami su lietuviais, teišmoko.

Ir nešiesi savo "kəpurə" kur šalin, pasižiūrėtu,  
kiek gi šiemet "Zvaiznė" ar "Kakė" davė. "Davė"!  
Nelygęs su nebyliu leičiu-mulkiu; "davė", nesuskai-  
tęs, tau girdint; vienam mažiau, kitam daugiau, bet  
visiems lygiai po nedaug, nors iš užsienių fabrikantų  
tuomet imdavo kuo ne tiek-pat, kaip ir dabar kad  
gaunama. Bet ką darysi—džiaugiesi ir tuo: bus  
kuo dvarui atkišti.

Reiktų gi dabar ko nors geresnio ar gražesnio  
sau nusipirkti, žmonai ar mergiotėms parvežti. Nors  
gi kokio smaliūgo. Bet kur čia tau! Verdingis tu-  
met buvo vertas rublio, o auksinas—penkiolikos  
rublių. Ar tai mums buvo verdingiai mėtyti? Ir gri-  
šti namo tuščiais užančiais. Nebent ant miesto mė-  
šlyno ką keista nutvėręs parsiveži. Antai, kaimy-  
nas, radęs ragožę, įsimetė, dievai žino, kam į ratus;  
ir parsivežė... choleros. Šeši žmonės jo namuose  
išmirė. Bet kiti kaimynai neušsikrėtė. Kaip tai at-  
sitiko, geriausias Dievas težino. Nebent Jis, pasi-  
gailėdamas vargdienių, juos savo šventa Apveizda  
dengė.

Išbadėjęs, sulysęs, privargęs, neišmiegojęs, bent  
po pusantros savaitės grįšti namo, keletu sidabri-  
nių rublių kišenėje vežinas, jei kas, pažinęs žioplą  
leiti, jų neišviliojo ar tiesiog neatėmė; būdavo ir  
užmušimų. Vis delto linksmas, kad bent tam sy-  
kiui niekas tau kaulų nebarškys; bent tam sy-  
kiui ramiai galėsi rūpinties, kad tam pilvapalaikiui  
nors bėralo duonos pakaktų prisikimšti.

Pigus buvo žmogus ir jo darbo vaisiai...



Pr. Penkaitis.

## Elgeta.

Bu-um! — ūmai ir smarkiai sutrinko, net visi  
langai sudrebėjo. Tai armota iššovė iš Petro-Povilo  
tvirtumos.

Bu-um-bum-bum! — atsiliepė iš visų miesto kra-  
štų jau kur-kas silpnesnis skardas.

— Vidūdienis!—garsiai sušuko apysenis stu-  
dentas, pašokęs nuo kėdės. Energingai atstūmė nuo  
savęs storą knygą, prieš kurią susilenkęs visą rytą  
sėdėjo; paskui, lyg pagailęs, kad šiurkščiai pasi-  
elgė, rūpestingai sudėjo ją ir, meiliai šypsodamas,  
uždengė, pasiraiwė, stipriai sugniaužė kumstis, pa-  
kėlė jas augštyr ir, atstatęs krūtinę, taip smarkiai  
atmetė rankas į užpakalį, kad net visi kaulai su-  
braškėjo.

— U-ul.. Visai sustingau besėdėdamas. Reikia  
pasimankštyti Milerio metodu. U-ul! — sušunka po  
kelių minučių vėl, smarkiai alsuodamas. Jo veidai,

kakta ir visas gymis paraudę, prakaitu apsipylę;  
visas sušilęs, tarytum dirbęs sunkiausį darbą.

— Kaip smagu! U-u, kaip smagu! Ar tikėtu  
kas, kaip smagu daros nuo tokio pasimankštymo!..  
Ok! Da smagiau būtų tuoju pasimaudžius. Bet, deja,  
žiema... Ė-ė!.. Bėgsiu į virtuvę, nors tenai vandenim  
išsitrenksiu. Palauk! Juk, rodos, šiandien dar nė ne-  
siprausiau...

Prieina prie veidrodžio, trina akis, čiupinėja  
smakrą.

— Tikrai dar nesiprausęs... Tai koks aš par-  
šas... Br-r-rl.. truputį peršalta,—sušuko vėl sugri-  
žęs dar labiau paraudonavusiais veidais, šiurkščiu  
rankšluosčiu trindamas krūtinę, kaklą, rankas. Bet  
vis delto smagu, oi kaip smagu!.. Na, dabar galima  
ir papietauti. Kol apsitaisysiu, kol nudūlįsiu, bus jau  
ir pirma: lygiai atidarys ir valgyklą. Bet, palauk.

Pirma pažiūrėsiu, ar turiu žvangučių. Yra!.. Ė-ė, dar visas auksinas! Tad mūsų, Joneli, reikalas visai neblogas. Galima drožti... Už 3 kapeikas sriubos, už 6—kotletas, už 4 — košės, už 2 — arbatos... Eurėka! Privalgysiu, prisigersiu, kaip tikras buržujus!.. U-u!

Apsitaisęs, apsidorojęs išeina į gatvę, alsuoja pilna krūtine, traukia orą ir nosimi, lyg stengdamasis išpėti jo kvapą.

— Kaip smagu! O, kaip smagu!.. Kaip gardžiai kvepia tyru oru! Kvepia pavasariu. Geriausias metas... Neužilgo Velykos, po jų egzaminai, paskui... sodžius! Sodžius, sodžius, mano mylimiausias sodžius ir... poilsis! Net širdis alpsta iš džiaugsmo.

— Ponaiti brangus, pasigailėk pavargėlio! Esu tris dienas nevalgęs, — sutinka studentą susikuprinęs žilas senelis drebančiu balsu, kada šis buvo besirengiąs užsukti už gatvės kampo.

— Tris dienas? Del Dievo! Ką, seni, kalbi? Ar tai galimas daiktas?

— Tikrai, brangusis ponaiti; trečia diena nė kruopelės nėsu turėjęs burnoj.

— Keista. Kodel taip lygiai tris, ne keturias, ne penkias, ne dvi, ne vieną? Tu, seni, turbūt, truputį... A?

— Dievaži, ponaiti! Tegu perkūnas mane trenkia, jei aš meluoju!

Senis verkšlena. Studentas stovi prieš jį, nulenkęs galvą, ir mąsto:

— Tris dienas... Kodel taip lygiai tris dienas? Juk tai baisu!.. Tris dienas visai nevalgyt!.. Tris dienas?.. Tris, tris?.. Na, tegu jis būtų pasakęs dvi, keturias, penkias, vieną, o čia dabar lygiai tris, tris, tris... Kodel taip lygiai tris? Kur pasisuksi, kur pažvelgsi, — vis trys. Šiandien trečia diena kovų, trečio mėnesio, aš gyvenu trečio numerio namuose, trečiame augšte, trečiame bute, trečiame iš lauko einant kambaryje; atsigabenau ir trečiojo mėnesio dienoj, trečiojo savaitės dienoje, gimiau trečiojo mėnesio dienoj, metuose galūne trys, kišeniuje turiu auksiną: tris sykius yra penki. Tfiul.. Ką, po velnių!.. Br-r-r! Kas čia tikrai daryti? Gal bėgti nuo senio šalin? Gal užsikimšti ausys, kad nieko negirdėčiau, nieko nemąstyčiau?.. Bet, tris dienas žmogus nevalgęs... O-o-ol..

— Tai sakai, seni, kad tu tris dienas?..

— Tris, ponaiti brangusis, tris. Duok, brangusis, duok bent vieną kapeikėlę, kad galėčiau duonos nusipirkti. Jei ne, tai reiks badu stipti čia-pat gatvėj. O varge, varge!.. Štai ko senatvėje sulaukiaul..

— Bet iš kur aš imsiu, kad aš ir pats kuone toks, kaip tu, elgeta! Štai turiu tik vieną auksiną, ir lygiai dabar buvau beinąs už jį pietų pavalyti... O tu sakai jau tris dienas nevalgęs?

— Tris, ponaiti, tris.

— Hm... O aš vakar valgiau, ir užvakar valgiau, ir dieną prieš tai valgiau, ir išviso paskutiniu laiku valgiau. Girdi, seni? Tad kas gi daryti? Tai gal jau man šiandien nevalgyti? gal man jau nuo šios dienos pabūti nevalgiusiam? Ką?.. Tai jau šiandien tu vietoj manęs pavalgyk už tą auksiną, ar ką. Mat sakais jau tris dienas esąs nevalgęs!..

— Ponaiti brangusis, kad tau Dievas užmokėtų už tavo gerą širdį, kad Viešpats laimingų visus tavo žingsnius, kad duotų tau sveikatos ir ilgą gyvenimą! Telaimina tave moksle, te...

— Na, te. Imk, eik pavalgyk, o aš grįšiu namon. Tuščiu kišenių nėr ko nė rodyties valgykloje: tik visą savo apetitą suerzysi... Ką? Ar ne tiesa?

Senis paėmė auksiną, sugniaužė drebančia kumstimi ir dėkodamas šarptai žengė šalin. Paėjęs dar kelius kartus grįžtelėjo, tartum bijodamas, kad dosnysis studentas ūmai nepasigailėtų ir auksino neatsiimtų.

— Ohoho! — giliai atsiduso studentas, grįždamas atgal į savo angštųjį urvą: Gardžiai pavalgiau. U-u, kaip gardžiai!.. Jau taip gardžiai!

— Ka, ka, ka!.. O, ką, Joneli, — ėmė pats iš savęs tyčioties: Gardi sriubelė, gardūs kotletai, gardi košelė? Kvaily! Kiek kartų sau kalbėjau: pirm laiko nesidžiauk... Štai tau dabar... Tfiul.. Ir reikėjo mat čia taip atsitikti. Verčiau būčiau kita gatve ėjęs. Ohoho!.. Na, nėr ko gailėtis. Ir bene aš gailiuos? Taip... tik truputį nesmagu: valgyti betgi noriu... Bet tiek to. Galima vieną dieną ir nevalgius pabūti, o rytoj pažiūrėsiu.

Meta į šalį kepurę, nusiima apsiaustą ir atsėda už stalo, bet vėl pašoka.

— Tris dienas nevalgęs! Juk tai baisu... O jei dabar ir man taip pareis? Br-r-r! Na, nėr ko prieš laiką nusiminti. Reikia truputį numigti. Bus geriau... ir valgi užmiršiu..

Atsigula augštinakas savo lovoj, išmeigia akis į vieną lubų tašką ir stengiasi nieko nemanyti apie savo priepuolį.

— Lubos baisiai aprūkusios. Tai nuo mano lempos... Kaž - kodel ji taip rūksta? Turbūt sugedus... Plaučiams tai nesveika... Khi, khi... Dar mat įsimaniau kosėti... Khi, khi, khi.. Štai tau... Turbūt nušalau... Kad tik neapsirgčiau.. Apie ką aš čia?.. Aha.. Tris dienas... Na, ne ką darysi. Gyvenimas visai jau ne toks smagus... Na, ganai Užmigsiu... Tai bus lygu, kaip ir pavalgius. Sako, nuo alkio miegas geriausiai padedąs. Ka, ka, ka!.. Tad įsivaizdysiu, kad jau esu pavalgęs ir taip sau, kaip koks buržujus, popiet ilsiuos... Kaip gi!.. Reikia susiieškoti krapštuko dantims pasikrapštyti.

Apsiverčia ant kito šono ir jau pradeda migti. Staiga senis jam vėl atsistoja akyse.

— Jis turbūt meluoja. Tai negali būti... Ir kodel tai lygiai trys, trys... Tiesiok negaliu nurimti. Na, ma jį dievai... Daviau, ir gana. Tegu sau. Užmigsiu... Bet, palauk!.. Ba, koks aš kvailas! Juk senis visai nebuvo nė panašus į elgetą! Juk aš jo niekur nebuvau matęs. Gi aš kuo ne visus čia pažįstu. Štai tau! Taip duoti save apkvailinti? Tai tau ir vėl... Koks tu kvailas... tikrai! Bene profesionalas elgeta būtų tris dienas nevalgęs?.. Toks, kurs visuomet elgetauja, kurs iš elgetavimo sau pasidaręs profesiją, yra turtingesnis už tave. Jis ir tave gali sušėlpti... Bet vis delto aš būsiu senį nors kartą matęs... Gal dar ne vieną kartą, tik kitoj vietoj ir kitaip. Kur gi tai galėjo būti?.. Ir gymis toks inteligento žmo-

gaus... Ir visai jau ne toks silpnas, koks stengėsi pasirodyti. Ir balsas... Ė-ė, palauk! Atminiau. Apgavo, apgavo mane nevidonas, apgavo!.. Nedovanosiu!..

Šoka iš lovos, griebia kepurę ir nori bėgti. Pavys senį, atims iš jo savo auksiną ar bent arčiau išžiūrės į jį ir išitikys, ar neapgautas, ar nebus jo auksinas nedorai suvartotas. Rasit juoksis senis, kad jam pavyko savo ašaromis apgauti kvailį studentą. Tečiau susilaikė, supratęs, kad tai jau pervėlu.

— Bene būtų man kiek naudos! Juk tikrai neturėčiau drąsos atgal reikalauti iš senio to auksino. Ar beatiduotų man senis? Tuščia... Gal dar pakiltų gatvėj erzelis, subėgtų minia... Skandalas, protokolas... Tfiu! Kaip tat mane labai suerzino ir mano nervams pakenkė. Pasidariau kaip koks sumišėlis. Gana jau!..

Jis vėl gula ir stengiasi užmigti.

— Gal viskas tik sapnas? Gal nei senio, nei auksino ir būti nebuvo. Gal aš jau ir pavalgęs, ir gal man taip valgis pakenkė... Bet ne... Pilve urzgia, tad, vadinasi, jis tuščias. Na, gana. Vis tiek... Buvę nebuvę, kad tik greičiau užmigus. Šiandien visai maža temiejojau. A-a-a...

Ima žiovauti... Užsideda ant ausies mažą pagalvėlį, kad nieko negirdėtų, ir nori užmigti.

— Apie ką aš čia? Aha... Visai pažįstamas gymis. Salė, šviesa, ji... Mudu vieni, visai vieni. Taip smagu... laimingi. Ji taip meiliai šneka...



Užmigusiam studentui rodos, tartum kas beldžiasi į duris.

— Entrez! Prašau...

Ineina augštas, derlus skustas vyras, nauja lekajaus livreja, lakiruotais batais, papuošta trikampe kepure rankoje.

— Ar tamsta esi studentas Svirplys?

— Aš. O ką pasakysi?

— Mano ponas, ponas Strumila, kviečia tamstą tuojau į save.

— Ponas Strumila? Nepažįstu jo. Ko gi jam prireikė iš manęs?

— Nežinau. Tik gal tamsta būsi malonus pasiskubinti. Mat ponas laukia ir savo automobilių tamstai atsiuntė.

— Ką-ą? Automobilių? Sakai, savo automobilių? Tai tavo ponas toks turtingas?

— Labai turtingas. Gyvena savo namuose N... gatvėj. Užima juos vienas. Namai, kaip kokie rūmai.

Ko gi jis nori iš manęs? Aha!... suprantu, suprantu. Juk aš skelbiaus laikraščiuose ieškąs lekcijų. Tad štai ir kviečia. Tuojau, tuojau, mielas. Aš tik truputį čia apsitaisyčiau, apsisivalysiu. Gi į tokį didelį poną, kaip tavo, taip eiti nepatogu.

— Tai niekis. Mūsų ponas geras, nedidus, šokiuos ir tokiuos žmones priima.

Jis jaučia, kaip minkštai, smagiai sėdi puikiam naujame, šilku išmuštame automobiliuje. Ten ma-  
to naujausių prietaisų visokiems patogumams: ir elektros žibintuvėlis, ir automatinis iš vidaus automobiliui sustabdyti prietaisas, ir kiti tokie. Pro auto-

mobiliaus plačius langus iš abiejų pusių greit-greit švaistosi gatvių kampai, namai, žmonės: pėkšti, važiuoti, tramvajai, kiti automobiliai. Štai privažiuoja prie puikaus augšto rūmo. Lekajus vikriai nušoka nuo priešakio sėdynės, skubiai atidaro automobiliaus dureles ir, žemai pasilenkęs, taria:

— Meldžiamasis, atvažiuovome.

Dideles paliruotas juodo ažuolo duris pravėrė augštas, ilga, kuo ne ligi pilvo, barzda šveicorius, laikydamas kairioj rankoj ilgą lazdą, iškaišytą kaspiniais. Jis irgi žemai lenkias atėjusiam ir sveikina:

— Labdien, skaistusis!

Balta tyro marmuro lipynė išklota puikiausiais, brangiausiais kilimais, išpuošta augštomis žaliomis palmėmis, marmuro ir žalvario stovylomis, dideliais veidrodžiais. Antrame augšte pasitinka kitas, livreja apsvilkęs, lekajus: švarus, apsidorojęs, apsi-  
kutęs. Jis taip-pat žemai lenkias atėjusiam ir pasveikina jį:

— Laba diena, skaistusis pone!

Galutinai pasijunta beesąs didelė šviesioj puikioj priimamoj salėje. Stebisi ir jos puikumu: sienas puošiančių gobelenų retenybe ir brangumu kitų papuošalų. Po poros minučių pamato, kaip kitame salės gale prasiskleidžia brangi sunki portiera ir į salę įžengia nedidelis žilas senelis. Šalia jo šviesiais drabužiais šypso skaisti jauna mergina. Jis pastyro nuste-  
bęs.

— Kas gi? Kur aš atsidūriau? Ką visa tat reiškia?.. Na, juk šitas senis tai ne kas kitas, kaip tas elgeta, kuriam ši rytą paaukojau paskutinį savo auksiną, išsižadėdamas pietų!.. Senis išrodė gatvėje toks silpnas, toks nelaimingas, taip gailiai prašė, kad man neleido sąžinė jam atsakyti. Ir štai dabar... Kokia metamorfozė!..

Suka galvą, stengias suvaikyti visas savo mintis, norėdamas tuojau čia išpėti tą paslaptingą įstatymą, kurs staiga paverčia elgetas lobininkais. Bet tuo-pat laiku jis stengiasi rodyties ramus. Jis intempia visas savo pajėgas, norėdamas susivaldyti, ataušinti nuo smarkaus nustebino inkaitusį kraują, kad galėtų lengviau nusimanyti tame keistame padėjime, kuriame taip netikėtai atsidūrė. Bet tai jam nevyksta. Jis dar daugiau stamba, net ima labai bijoti. Taip išsigandęs junta, kaip plaukai ant galvos šiaušiasi, kaip širdis smarkiai, it kokiuo kūju, plaka. Norėtų bėgti, bet junta, kaip kinkos dreba; kojos tarytum pakirstos; negali nė pajudėti.

— Baisu!.. Čia kokie burtai!.. Čia kokia antgamtinė galė rodo savo nedorą darbą!..

Išsigandęs staiga pažįsta, kad tas senis tai ponas, kurs prieš kelerius metus buvo jį pakvietęs mokyti savo sūnaus. Paskui tas pats senis jį iš čia išvijo didžiausiu paniekinimu. Išvijo užtai, kad jis, elgeta studentas, drįso pamilti savo auklėtinio seserį, lobininko senio dukterį, — tą, kuri čia dabar, atsirėmusi į senio alkūnę, skaisti kaip rytmetinė žvaigždė, laiminga šypso. Ji irgi buvo jį pamilusi.

— Bet kas tai? senis ne rūstus! Jis šypso! Kodel?.. Kokia atmaina!.. Kas gi atsitiko?..

Senis jį širdingai sveikina. Sveikina kaip savo geriausią, artimiausią draugą. Stipriai spaudžia jam

ranką, kalba daug mandagybių, reiškia savo didžiausią patenkinimą, kad vėl jam tenką pamatyti pas save jį, brangų svečių, jau ne auklėtoją sūnaus, ne labdarį, kurs gatvėj alkanam seniui elgetai atidavė paskutinį savo auksiną, pats ryžęsis alkti, bet brangiausią savo draugą...

— Tai štai kodėl man šį rytą rodėsi tas gylmis toks pažįstamas! Tai štai kiemo būta to alkanos elgetos, kurs taip gailiai mokėjo išprašyti paskutinį mano lobio skatiką! Bet ką tat reiškia?..

Senis šypso.

— Tamsta stebiesi, negali suprasti, kokiu būbu ponas tapo elgeta, ir alkanas elgeta, vė ponu tapo? Prasta pasaka. Bet tuo tarpu, vaikeli, neklausk. Tai mano paslaptis. Tik pasakysiu tau, kad tokiu būdu elgdamasis, elgetaudamas, turiu geros progos pažinti žmones, jų vargus, pažinti žmonių užkietėjimą, dorą, dosnumą. Tokiuo tad būdu aš arčiau pažinau ir tave. Juk aš tave, vaikeli, tykoju nuo to-pat laiko, kaip tu palikai mano namus. Tu puikiausiai elgeis ir išlaikėi sunkų dorą žmogaus egzaminą. Ir štai šiandien aš galutinai kviečiu tave būti mano artimiausiu draugu. Šiandien aš didžiausiu džiaugsmu sveikinu tave pas save, kaip mano brangiausią svečių...

Mato, kaip senis dar kartą ištiesia jam savo liesią ranką, ir jaučia, kaip stipriai ją paspaudžia. Sujudintas senio žodžių, šiek-tiek atsipeikėjęs iš nustebimo, jis dėda senio ranką prie savo lūpų ir tuopat kartu pajunta ant savo kaktos senio pilną tėviškos meilės bučiavimą.

— O štai, vaikeli, dar vienas asmuo, kuris, manau, ne mažiau už mane džiaugias tave išvydęs. Manau, vienas antro neužmiršę...

Mato, kaip ta skaisti žvaigždė, jo mylimoji, meiliai šypsodama, bet truputį susigėdus ir ne visai drąsiai ištiesia jam savo mažutę lipšnią rankelę. Jis

greitai pagriebia ją, pažvelgia jai stačiai į akis ir aiškiai mato jose žibant laimę ir... meilę. Stipriai prispaudžia jos abi ranki prie savo lūpų. Senis regi mato visa, bet nekludo. Jis, matyti, patenkintas.

— Na, vaikai! Aš pirmiau jūsų laimei priešinaus, nes maniau visai kas kita. Dabar gi matau, kad judu tikrai vienas antro verti. Todėl, jei dar tebesimylite, tai te Dievas judu palaimina, o iš mano pusės judviem palaiminimo netruks.

Mergina puola prie senio, apkabina jį, pradeda jį smarkiai kratyti, bučiuoti.

— Tėveli brangus! Kaip aš laiminga!..

Paskui jis mato, kaip ji, paleidus tėvą, pribėga prie jo. Ant savo lūpų jis ūmai pajunta karštą, liepsnojantį bučiavimą.

— Kokia laimė!.. Koks džiaugsmas!.. Ji tebe myli...

Ir ilgai taip jie bučiuojasi. Senis patenkintas delnais ploja.

— Šampano, šampano! — šaukia jis.

— Dur, dur, dur!..

Kas gi? Ūmai kaž-kas pabeldė į duris. Taip smarkiai, taip žiauriai, kad net ausys plyšta. Studentas išsigandęs pašoka, kaip sustyręs.

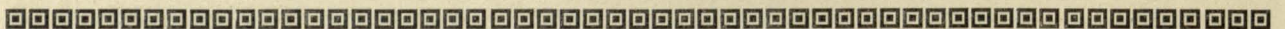
— Kas?.. Kas čia atsitiko?.. Kas tai gali būti?!

Prieš jį stovi atkari purvina, rauplėta buto šeimininkė. Taip šiurkščiai keistai žiūri, kad net šiurpuls jį nukrato.

— Kas tai? Ko jai čia reikia?.. Kaip ji čia inėjo?

Nusigandęs dairosi aplinkui, bet nieko negali suprasti.

— Na gi žiūrėkit!.. Per dienas drypso, o naktimis trankosi, lempą smardina. Visas lubas man ap rūkė. Ko dabar čia stebiesi, tartum norėdamas mane praryti! Ką?.. Nemaaloni viešnia?.. Už kambarį mokėk! Jau senai metas. Jei ne, tai sudiev. Daug čia tokių dykaduonių rastų veltui gyventi.



S. Č. K.

## Viltis.

Visi aplinkui žinojo, kad jinai mirs. Gydytojai pasakė: Dabar jau mirs. Tik ji viena to nežinojo, neįjutė, nelaukė. Motyna jau nebeturėjo vilties, o ji šypsojo sau ramiai. Juk negali mirtis taip staiga, negali mirtis skinti taip nesenai dar pražydušio žolyno: dvidešims ketvirtį metai... Ji nieko nebijo, ji linksma veizdi į gyvenimą, kurs štai dabar prieš ją atdaras, toks šviesus, stiprus. Jau nebe mažųjų dienų sapnai, bet tvirtas visų pajėgų išsiskleidimas. Ji, rodos, taip giliai pasiekė, suprato ir permatė visą buvimo turinį. Ji visa, it šarvuotas karžygis, kurs prieš saulei tekant atsikėlė ir aušros rasa gairvino save prieš kovą. Mintis taip greitai, narsi, linksma apima visa. Nebesiliauja laukdama darbo valandos, ir džiaugiasi jąja jos mintis ir ji džiaugias savo mintimi. Tuojau, tuojau esu pasirengus, vien... Ir šypso, gulėdama baltuose pataluose, šypso, žiū-

rėdama į savo giedrias rankas, kurios taip sunku pakelti augštytyn. Taip keista jai pradeda daryties! Kodėl, kodėl ji negali...

Juk tiek naujų, ligšiol dar nepažįstamų pajėgų jaučia savyje; toks jaunas nepažabotas troškimas stuma ir šaukia dirbti ir kaž-kokia neapsakoma galybė verčia džiaugties ir juokties. Gi štai jau atėjo laukiamoji valanda tikro gyvenimo, kur išsilies visas pražydušiu jaunų dienų turinys. Koks troškimas eiti, skristi, o ji negali, — negali pakelti nuo patalo baltos giedrios rankos! Ar tai ne keista?

Jinai stebisi. Ar yra kada buvusi kiemo mintis taip tikra savo galybės? Ir toks negalėjimas! Jinai stebisi.

— Mama! kad aš mirčiau...

— Ką tu kūdiki, ką tu?

— Nieko. . tik, sakau, tai būtų be galo juokin-

ga... Nebijok — juokinga Gi aš tokia jauna ir tvirta, ir narsi.

— Cit — cit, kūdiki brangusis! Mat prakaitas tave išpylė. Nekalbėk.

Jinai šypso: sunku keli žodžiai tarti. Prakaitas išpylė, o širdis taip plasta. Juk tai be galo keista, keista... Primerkė blakstienas, giliai atsikvėpė. Taip... Tai jai tik rodos, kad ji nieko negali. Štai dabar keliasi ir eina lengvai. Žodį taip sunku buvo tarti, o štai dabar tokia stipri, — giesmė-imnas veržiasi iš jos krūtinės, skamba sienos nuo jos balso, šimtas skardų aplinkui atsiliepia. Ji gieda, o visi skardai aplinkui pritaria jai. Kokie garsai, kokie monai!

Štai valanda. Jaunystė apgalėjo: ji tokia lengva, sparnai ją neša, — balti sparnai. Sparnai... Kiek saulės spindulių!.. Sparnai, sparnai ir giesmė..

Durys tyliai veriasi. Kaip gi? Girdėti tylus tėvo balsas. Motyna pakelia ranką.

— Cit — cit!.. Užmigo... vis šypso. Gal, o gal...

Tėvas prie lovos priėjo, pasilenkė..

— Cit — cit!.. neprikelk... Vos užmigo...

Tėvas klausos.

— Klausyk, motyn. Aš nebegirdžiu širdies...

Motyna prie jos krūtinės galvą deda:

— Ir aš, ir aš nebegirdžiu... Gal, gal taip stipriai miega...

O gal...

### Galiūno dukters.

Buvo senovėje viena didelė valstybė, kuri Pietuose ir Šiaurėje, Rytuose ir Vakaruose, siekė jūros. Didelė Džiaugsmo valstybė, kurios tarp žmonių jau nei skardo, nei šešėlio nebeliko! Gyveno ten šviesus galiūnas, kurs valdė pats, nė vienu tarnu nepasitikėdamas. Jaunose Galiūno dienose tvarka valstybėje buvo stebuklinga, nes visi jo žingsniai buvo išmintingi, neklaidingi ir meilės vedami. Tačiau, pajutęs besiantinant senatvę, tarė sau Galiū-

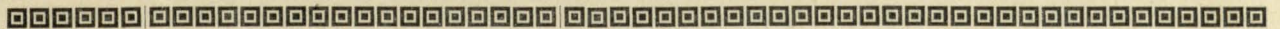
nas: Metas pasilsėti. Ir, pasišaukęs savo šešias dukteris, taip joms tarė:

— Išauginau jus, mokiau ir auklėjau, kaip įmanydamas. Dabar pavaduokite mane ir imkite valdyti mano šalį.



— Gerai, — sutiko karalaitės: Meilė ir Laisvė, Šviesa ir Teisybė, Išmintis ir Mirtis. Ir stojo narsiai prie darbo.

Bet netrukus pasirodė, jog karalaitės: Meilė ir Mirtis yra neregės, Laisvė ir Šviesa — be kūno valdžios, Teisybė — nebylė, Išmintis — kurta. Ir senis Galiūnas, stebėjos, kodėl skundų kaskart daugiau, kodėl verksmas balseinis, ašaros raudonesnės. Liūdna jam buvo. Senio Galiūno nežinota, kad jo dukters: Meilė ir Mirtis — neregės, Laisvė ir Šviesa — be kūno valdžios, Teisybė — nebylė, Išmintis — kurta.



M. Pečkauskaitė.

## FÖRSTER'IS.

Praeitais metais vokiečių laikraščiuose buvo daug rašyta apie Försterį dėl jo atsisakymo iš Züricho universiteto ir politechnikos. Kadangi mūsų visuomenė jau šiek-tiek yra susipažinusi su Försterio pedagogija, tai manau ne pro šalį būsiant išgirsti kiek ir apie patį jaunuomenės auklėjimo autorių.

Fridrikis Vilhelmas Försteris gimė Berlyne 1869 met. Jo tėvas, Berlyno universiteto profesorius ir astronomijos observatorijos direktorius, yra vienas svarbiausiųjų atstovų filosofijos pakraipos, žinomos po vardu "etikos kultūra". Tos pakraipos principas yra atskirti visai etiką nuo religijos ir įvesti ją į gyvenimą religijos vieton. Tuo principu jis auklėjo ir savo sūnų, visai be religijos. Jaunasis Förster'is pa-

baigęs gimnaziją Berlyne, studijavo Friburgo ir Berlyno universitetuose filosofiją ir socialinę ekonomiją. 1893 m. gavo daktaro laipsnį, parašęs disertaciją "Apie Kanto etikos evoliuciją". Per kelerius sekamuosius metus tyrinėjo darbininkų judėjimą ir jaunų prasikaltėlių klausimą, pats globėdamas pavargėlius, ir keliavo po svetimas šalis. 1896 m. apsigyvenęs Zūriche, įsteigė ten etikos kursus įvairaus amžiaus klausytojams, nuolat praktikuodamas būdo lavinimo srityje. Tikrojo gyvenimo pažinimas buvo priežastis jo atsikreipimo į krikščionybę. Tuo laiku keliavo jis dar į Ameriką ir Angliją pedagogikos ir socialinių studijų tikslu. 1899 m. habilitavosi Züricho universitete savo rašiniu "Valios laisvė ir atsa-

komybė", o dvejis metais vėliau gavo privat-docento teisę išguldinėti filosofiją Žüricho universitete ir politechnikoje. Tenai ir išgirdau jį pirmą kartą kalbant apie "Autoritetą ir laisvę". Pati didžioji politechnikos auditorija visados būdavo grūste-prisigrūdusi žmonių. Į jo lekciją reikėjo bėgti tuoju pirmą kartą paskambinus, nes paskui tekdavo stovėti. Dar gerai, jei razdavosi vietelė kur ant lango ar ant stalo, kurs stovėjo kerčioje.

Pasibaigus vadinamajai "akademische Viertelstunde", beveik lygiai su skambučiu, ineidavo Försteris. Veidas nepergražus, paprastais briežiais, bet labai inteligentingas ir begalo simpatingas. Ramiai stovėdamas ant katedros, sakydavo jis savo augštas mintis aiškiai, dailiai, gražia vokiečių kalba, retkarčiais darydamas dešiniąja ranka trumpą, ypatingą judėjimą. O visa auditorija pavirzdavo klausu. Buvo tokių, kuriems tos mintys netiko, kurie jas paskui kritikuodavo, o tečiau ėjo ir klausė — tokį nuostabų išpūdį darė jo asmuo. Kaži-koks burtas pūste-pūtė iš jo žodžių ir traukė paskui save. Jutai, kad visos tos mintys yra jo dvasios krauju pagirdytos, kad privedė jį prie tų minčių ne asmens priešastys, ne taip ir ne kitaip susidėjusios gyvenimo aplinkybės, ne savos naudos ieškojimas, — bet tikras, gilus tiesos troškimas. Jutai, kad tas žmogus už kiekvieną savo principą galvą padėtų, kad tarp jo žodžių ir darbų nėra spragos. Jei reiktų trumpai apibūdinti visą Försterio orinį asmenį — jo elgimasi su žmonėmis, manjeras ir tt. — pasakyčiau vieną vokišką žodį, tartum jam ir pramanytą — "vornehm". Vadinas, prakilnus, tikras dvasios aristokratas, pilna to žodžio prasme tariant. Be galo švelnus, be galo mandagus. Atsiminus jį, ateina galvon žodžiai, kuriuos jis mėgdavo sakyti: "Švelnus, kaip motyna, ir kietas, kaip deimantas". Atmenu, vieną semestrą jis nespėjo pabaigti savo lekcijų apie doros pedagogijos klausimus, o čia jau užėjo atostogos (vakacijos), ir universitete nebegalima buvo skaityti. Taigi prašė visų savo klausytojų susirinkti paskirtą dieną viename restorane, kame tam tyčia pasamdė salę. Susirinko tiek, kad vos besutilpome. Pabaigęs kalbėti, Försteris prašė duoti jam klausimų, pareikšti abejojimų, užmetimų, jei kas kokių turis, kritikuoti, o jis į viską stengsis atsakyti, paaiškinti. Ir niekad os neužmiršiu to jo tikrai nepaprasto švelnumo, to riteriško, kuriuo jis vedė tas diskusijas. Tarp užmetimų ir klausimų buvo, žinoma, ir gilių, išmintingų, bet buvo ir tokių, kuriuos, mandagiai sakant, reiktų pavadinti naiviais. Tečiau Försteris nė mažiausiu judėjimu neparodė savo paniekos ar pajuokos, nė vienas jo veido briežis nesuvirpėjo. Kantriausiai viską išklauses, jis dėkojo už nurodymą šito dalyko ir paskui švelniai sakė savo nuomonę. Ir klausytojas manė tikrai padaręs didelę naudą profesoriui Förster'ui. Augštinimas krikščionybės ir simpatija katalikų bažnyčiai, aiškiai reiškiamą Försterio veikaluose ir lekcijose, nepatiko netikinčiai Žüricho kantono valdžiai. Ji aiškiai žemino jį, stūmė antron eilėn. Pagarsėjęs visame pasaulyje pedagogas, per kelioliką metų beskaityda-

mas lekcijas universitete, negalėjo sulaukti tikrosios profesūros, likdamas vis privat-docentu.

Bet Förster'is vis kantriai laukė. Nepriėmė pasiūlytos profosūros Graze, labai geromis materijalinėmis sąlygomis; irgi nesutiko priimti katedros Pragoje, kur 1911 m. buvo kviečiamas. Buvo prisirišęs prie to puikaus Helvetijos krašto, kur kelioliką metų išgyveno ir tiek savo darbo padėjo.

Ir štai praeitą žiemą fakultetas ir universiteto komisija nutarė duoti Försteriui pedagogijos katedrą, nes ligšiol jis skaitėsi filosofijos docentu ir gvilddeno atskirus pedagogijos klausimus. Bet švietimo taryba tą nutarimą balsų dauguma atmetė. Ir negana to, kad atmetė, tą savo atmetimą taip motyvavo, kad labai ižeidė Försterį. Prikisio jam katalikų propagandą, prikisio, kad jo raštai esą nemokslingi, ir t. t. Försteris, užgautas, paprašė dimisijos.

Ir išsipildė tada visa, ką jis savo "Jugendlehre" sako apie neeinantį paskui minios žmogų. "Plačioji minia išjuokia jį, vadina bailiu arba idijotu, prikisio jam paslėptus tikslus, išmetinėja puikybę — tai vis delto, kad jis atsiskyrė nuo to, kas minios daroma. O jei šita minia nebegali užginti jo tikslų grynumo, jei joks šmeižimas nieko neįveikia, tada ūmai išsprūsta elementarė neapykanta... Šiokių ar tokių būdu jis išjuokiamas, apspjaudomas, plakamas ir kryžiuojamas — namie, viešame gyvenime..." Prieš garbųj mokslininką prasidėjo Žüriche tikra kompanija. Nebeįmanydami, kaip čia geriau jį pažemintus, jo priešininkai nesidrovėjo griebties bjauriausių melų, spraudzdamies į io privatinį gyvenimą. Försterį-abstinentą vadina slaptu girtuokliu, etikos donžuanu ir t. t. Taip šmeižiamas, jis visai nesigynė. "Kas — rašo jis vienam savo pažįstamam — kenčia nuo tokių garbės ižeidimų, tas geriausiai padarys, sekdamas Stanley'į ir keršydamas tokiu būdu, kad pats sąžiningiausiai ima sekti savo išsitarimus apie privatinis savo artimų santykius, nuomones ir darbus".

Į visokius priekaištus, viešai platinamus del jo atsitraukimo, jis atsakė viename Žüricho laikraštyje. Paminėjęs savo nuopelnus pedagogijoje, pripažintus tokių autoritetų, kaip Paulsen'as, Rein'as, Münch'as etc., nurodo jis Žüricho radikalų siaurą partyvumą, jų veidmainišką laisvės meilę. Pagaliaus taip sako: "Žinau, kad Žüriche ir valdininkų tarpe yra dar tikrai laisvos minties. Bet tikrai laisva mintis mūsų laikais labai dažnai nustelbiama partijos laisvės. Kad taip yra šitame mano atsitikime, tai to laikraščio skaitytojai jau senai bus pastebėję. Aš betgi suprantu, kad tarp tų smarkių kovų ir priešingumų mūsų laikais dauguma žmonių gali nustoti gabumu nors šiek-tiek teisingai žiūrėti į žmogų, stovintį virš šios dienos partijų. Delto atsitraukiu neužsigavęs. Ateis laikai, kada kiti eis tuo pačiu keliu ir prieis prie tos pačios nuomonės, kokią aš skelbiau augštosiose Žüricho mokyklose, ir kada prašs pagaliaus baissaus nesutikimo ir nuo kits-kito atsitolinimo banga, kuri stabdo visą mūsų kultūrą ir kuri net verčiausiuose principuose ir mintyse mato partyninį šališkumą".



Bet visa ta kova buvo vedama tiktai kai-kurių "radikalinių klikų", kaip jas vadina Försteris. Labai daug rimtų balsų atsiliepė laikraščiuose už Försterį, laikydami tai didžiausia gėda visai Šveicarijai, kad tokį profesorių paleidžia.

Iš Züricho Försteris nusikėlė į Vieną ir ten peraitą vasarą gavo pakvietimą būti pedagogijos profesorium Munchene. Pakvietimą priėmė ir nuo vasarinio 1914 m. semestro jau pradės skaityti tenai lekcijas. Del tos priežasties vėl buvo daug rašyta apie jį. Bavarijos spauda džiaugiasi turėianti savo šalyje tą taip "žymų mūsų laikų mokslo ir dvasios gyvenime asmenį" ir viliasi, kad ir Munchene Försterio intaka studentams bus tokia-pat didelė, kaip ir Züriche.

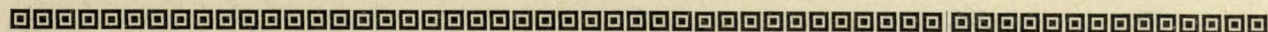
Kaip greit Försteris mokėjo patraukti visus Vienoje, geriausiai parodo straipsnis, padėtas laikr. "Reichspost", kuriame sakoma: "Be galo gaila, kad tas mokslininkas taip greit palieka Vieną. Didelių vilčių buvo surišta su jo atvykimu ir darbu vietiniame universitete. Nacionalinių kovų ir tikybos gin-

čų srityje garsiajam taikaus būdo, didelių žinių ir didelės intakos pedegogui, rodės, buvo čia paskirta ypatinga misija..."

Försteris yra jau daugoka veikalų parašęs. Neskaitant mažųjų straipsnių įvairiuose laikraščiuose, jo raštai yra šie: "Kanto etikos evoliucija; Valios laisvė ir atsakomybė; Jaunuomenės auklėjimas; Technika ir etika; Mokykla ir charakteris; Seksualinė etika ir seksualinė pedagogija; Krikščionybė ir luomų kova; Autoritetas ir laisvė; Kaltė ir atgaila".

Visos tos knygos yra labai prasiplatinusios, kiekviena jau sulaukė po kelias laidas.

Försterio, kaipo pedagogo, specialybė yra vidurinė kultūra ir būdo lavinimas. Prie pedagogijos jis priėjo per filosofiją. Todėl jis į pedagogiją nežiūri eksperimentalinio psichologo žvilgsniu, bet suriša ją su pamatiniais filosofijos, religijos ir etikos klausimais ir problemomis. Todėl ir jo pedagogija nėra tai kokios atitolusios nuo tikrumos, psichologijos bei fiziologijos laboratorijose sustatytos teorijos, bet pats gyvasis, tikrasis gyvenimas.



Pr. Penkaitis.

# Tėvynėn grįžtant...

Taip... Šiandien aš čia paskutinį kartą! Šiandien grįštu Tėvynėn. Paskutinį kartą apvaikščiojau visas man mielas vieteles, atsisveikinau su jomis. Dar keli atsisveikinimai pažįstamiesiems, ir tuomet... sudiev.

Ur-r-r-r...

Kas tai?.. Koks keistas užimas? Tai ne garvežys, ne automobilius užia. Ne, čia kas kita... Kas tai būtų?.. Kur? Niekur nematyti. Gal man ausyse tik taip skamba?.. Bet ne, vis labiau užia.

Bal.. Koks aš kvailas! Iš sykio nesusipratau galvos pakelti. Viešpatie tu mano! Visai buvau užmiršęs. Gi dvidešimtojo amžiaus plieno paukštis! Juk tai oru lakstomoji mašina! Juk čia, mano būklėje, yra karo lakstomųjų mašinų mokykla, o aš, kuris noriu dėties kultūringu žmogumi, dar nė karto nebuvau tenai nuėjęs tų mašinų pažiūrėti, jomis pasigėrėti! O, gėda, gėda! Tad bėgsiu kuo-greičiausiai, nors paskutinę dieną čia beviešėdamas, užkišiu tą savo žinių spragą

Užia, smarkiai užia... Štai čia vienas visai arti manęs, beveik ties mano galva augštai-augštai pakilęs. Ten toliau kitas. Tas lekia taip augštai, kad vos-vos jį matai, lyg kokį tašką...

Kuo arčiau į mokyklą, tuo aiškiau girdėti tuos skrandančius paukščius užiant, tuo daugiau jų matyti. Vienas, du, trys... penki, ar net šeši... Štai aš jau prie -pat vadinamojo karo lauko... Viešpatiel Kokia daugybė tų aparatų, eile sustatytų ir jau pasiruošusių lėktili..

Bet, stapt! Arti lakstytuvų neleidžia...

Na, ne kokia čia nelaimė. Man vistiek: ir ši-čia, nuo bariero, viskas gerai matyti. Štai matau, kaip vienas lakūnas įsisėdo į puikų Blerijų. Matau, kaip jis drąsus, rimtas, ramus dairo, pasuka kažkokią savo mašinos rankenėlę, sužia-sušniokščia, pakyla debesys smirdančių benzino garų. Štai jau tas Blerijus svyruoja, jau lyg kieno vejamas, leidžias po lauką bėgti, paskui jau, žiūrėk, palengvėle ir kyla nuo žemės, skirias nuo jos vis daugiau ir daugiau ranguoja, kyla dar augščiau. Štai jau sukasi dideliu ratu, daro 8, kyla dar augščiau, augščiau... Puiku! Oi, kaip puiku!.. begalo puiku!..

Bet kas tai?.. Nebeužia, ūmai nutyla... iškarto darosi taip tylu, kad, rodos, girdi širdį tvaksint. Štai.. o-o! Jis kris, kris!.. žemėn!.. O, Viešpatie... o, nelaimė!.. Subirės į skutelius... iš gyvo žmogaus ūmai beliks mėsal.. O, nelaimė, nelaimė!.. Bėgti iš čia. Greičiau, greičiau, kad nematyčiau to.

Bet ne, ne. Jis nekrinta. Jis tyčia sustabdė motorą. Tai taip ypatingai, plezgendamas leidžiasi žemėn: motorą sustabdo, ir lakūnas, atsargiau valdydamas aparatą, šiek-tiek palenkia jį, kelius kartus apsisuka ratu, vis žemiau ir žemiau, kol visai pasiekia žemę. Štai jau ir tupi gyvas, sveikas, šypso-damas... O štai kitas lakūnas, užsisėdęs ant Farmano. Jis irgi vikriai laksto: tai nusileidžia žemyn, tai vėl pakyla augštai, augštai. Ir taip visi: vieni drąsiau — kiti atsargiau, vieni augščiau — kiti žemiau; pakyla — nusileidžia, nusileidžia — pakyla Ir taip, rodos, be galo, ir taip, rodos, amžinai: Farmanai — Blerijai, Njuporai — Blerijai, Farmanai — Blerijai.

Kada žmogus matai viską, kada matai tuos žmones ūmai su savo aparatais, pavirtusiais didelėmis, visokių formų, paukštėmis, taip lengvai, taip vikriai skrajojančius, taip liuosai kilančius, taip nusileidžiančius, — tada, baisiai nustebęs nuo smarkaus įspūdžio, esi tarytum visai pastyręs, sužavėtas, užmiršti, kas esi ir kur esi, ir vien gėriesi tuo puikiu reginiu. Paskui gi, valandą-dvi pasisotinęs tuo žmonių turto, pripranti, atsipeikėję, ir tuomet tau rodos, lyg taip viskas ir turi būti, lyg taip ir buvo visuomet. Ir rodos vėl, tarytum ir tu pats — gana tau panorėti — gali sėsti ant to keistos formos paukščio, pasukti koki ten prietaisą, ir jis tave neš, neš padangėn, o paskui ir vėl, tau panorėjus, nutūps žemyn.

O-o! puikus, puikus žmonių pramanymas! Tai yra puikiausias padargas, kokio ligšiol nebuvo žmonės turėję! Jis daro žmonijai visai naują gadyne. Užkariauti oras? Tai juk reiškia pavergti kuo ne visa gamta! Ką visi tie geležinkeliai, garlaiviai, šarvuočiai, palyginant su šitais nedideliais, prastais padargais, kurie, rodos, kėsinaisi ateityje visai paneikti erdvę.

O-o, aš tikiu didžia aviacijos ateitim! Nepraslinks gal nė 100 metų, kai žmonija panaikys visus tuos neparankius garvežius, garlaivius ir sudės juos muziejun, nelyginant, it kokius driežlus, ir vien tie lengvi, vikrūs žmonių prietaisai, žinoma, pagerinti, patobūlinti, bus vienintėliai susisiekimo padargai. Virs viskas kitaip. Gyvenimas bus kitas. Žmonijos būtis atsimaišys. Išnyks erdvė. Išnyks angštieji troškūs miestai, nes nebebus priežasties juose tupėti. Patys augštieji kalnai, patys žemieji slėniai bus apgyventi. Apkis žmonių ekonomijos būtis, atpigs gyvenimas. Išnyks ta pramonė, kurią mes vadiname augšta, kuri suspiesta vienoje vietoje. Svarbiausia, kad išnyksią žmonijos vaidai, nes išnyksiančios priežastys, del kurių jie kyla. Pasaulyje bus viena didelė šeimyna, gyvenanti tais pačiais džiaugsmiais, tomis pačiomis mintimis. Tos šeimynos vardas bus "žmonija".

Man jau dabar rodos, — aš tat gyvai įsivaizdinu, — tarytum matau, girdžiu, kaip koks dvidešimt pirmojo - antrojo amžiaus biznieriis, kur Londone ar gal ir mūsų Lietuvoj, taria savo pačiai:

— Meldžiamoji, aš šiandien nevalgysiu pietų. Turiu reikalą Pekine, tad lėksiu tenai. Vienu žygiu užlėksiu Paryžiun pas savo draugą Ž.; ten ir papusryčiausiu. Peterburge pietausiu, o vakare būsiu Pekine. Atlikęs ten reikalą, aš tiesiog lėksiu atgal Mūsų lakūnas ištikimas, tad galėsiu oralai vyje visai ramiai sau miegoti ir rytoj rytą dar gal teberasiu tave gulint šiltame patale. Papietavę, pasivaikščioję mudu galėsiva skristi pas tavo seserį N. New York'an..."

Bet kas tai? Girdžiu baisy klyksmą... Tarytum kas prieš žūdamas šaukiasi pagalbos... Kur tai?.. Kas tai?.. Kareiviai bėga?.. Vaitoja?.. Visi čia, šalia manęs susirinkę, nusigandę aimanuoja?.. Keistai rankomis mosuoja... Visi bėga, dejuoja, nusigandę šaukia. Kas atsitiko?

O-o-o!.. Mataul.. Viešpatie!.. Kokia nelaimė! Krintal!.. Sutrenksėjo, lyg kaž-kas smarkiausiai sprogo...

Atšoko... Į visas šalis lekia skeveldros!. Griūva... Lakūno griūta... Apvirto... Griuvo iš augštybės... su visu savo Farmanul.. Kokia nelaimė!.. Ar bent dar gyvas?..

Visi bėga, ir aš bėgu... Bėgu sekdamas drauge su visais... Bėgu be tikslo, nežinodamas nei kam, nei kur. Ten, kur bėga visi, bėgu ir aš. Kareiviai neleidžia mūsų, stuma atgal, graso, prašo, kumstimis grūmoja. Mes jų neklausome, veržiamės, stumdome juos, laužome tvoras, barierus, verčiame visa, kas tik pakliūva po kojų, kas mus trukdo. Girdėti riksmas, prasideda peštynės, girdėti vaitojant. Jaučiu, tarytum koks sunkus daiktas staiga suspaudžia man veidą, nosį, akį. Jaučiu, lyg nutaikino man į nosį kaž-kieno kumstis, lyg koks keistas, šiltas limpamas skystimas pradeda varvėti per mano lūpas, barzdą: lašt, lašt, lašt. Bet aš vis dar su kitais veržiuos. Staiga pajuntu skausmą. Tai mane prablai vino. Pamačiau ant krūtinės kraują. Tai mano kraujas, mano. Mintis, kad esu kruvinas, kad sužeistas, mane sustabdo. Griebiu nosinę, dedu ją prie nosies, — ji sykiu visa parausta. Bet šalia manęs dar vis tebekovojama: kareivis įveiktas ir išsitiesęs guli, o per jį lipa, sprunka minia... Vėl ipnozaz, vėl apakimas, vėl, skarele sugniaužęs nosį, bėgu ten, kur susirinkus minia.

Mes jau prie Farmano liekanų... Tūkstančiai smulkių skeveldrų... Po jų matyti pilka, nei šiokia nei tokia krūva; aplink ją kraujo klanas... Jokio vaitojimo, jokios gyvybės...

O-o-o!.. Baisul.. Visos gyslos dreba... Plaukai šiaušiasi... Gyslas gelia kaž-koks aštrus sopulys. Ir oda skauda. Visas kūnas skauda. Bėgti atgal, geriau nematyti viso to. Bėgti greičiau namon, greičiau sėsti į traukinį, žaibu lėkti į Lietuvą, į tolimą kaimą, kur nėra matyti tos naujos žmonių kultūros, to baisaus išradimo, nešančio žmonijai mirtį. O-o-o!.. Ir kam man reikėjo eiti čionai? Kam veržties? Tam, kad ataušinėčiau tą entuziazmą, kurio buvau paimtas kelias minutes prieš tai?..

Nelaimė!.. O varge, vargel!.. Jei žmonija turi tokia auka išpirkti tą išradimą, tai kad būtų jis prakeiktas!.. Nereikia nei žmonių būties atmainų, nereikia nei tų jiems žadamų smagumų. Ne, nieko nereikia. Testa visa senobiškai, tik kad nebūtų tų aukų, nebūtų to kraujo.

Bet prasiblaivink protel! Žmogau, sučiaupk burną! Ką tu kalbį?.. Ką tu keiki?.. Bene žmonijos kova su gamta apsieina kada be aukų?.. Bene tik tokioj kovoj žūsta žmogus?.. O karas? Ar senai jis nutilo Balkanuose?.. Atsimeni, kas darėsi tenai? Kiek šimtų tūkstančių geriausių žmonių, geriausių žmonių narių, inteligentijos: gydytojų, inžinierių, advokatų, agronomų, ir sveikų dorų artojų gavo sau galą ten karo laukuose! Kodel? Del geresnės žmonių ateities? Kad pagerintų savo ir išviso žmonių būvį? Jie žuvo del savo meilės truputėlio. Jie žuvo, kad kaž-kokiems avanturistams permaža buvo garbės...





# Mūsų kultūros gyvenimas.



## Didžioji Lietuva.

### Mokslas ir mokyklos.

**Dailiųjų amatų mokyklą - dirbtuvę** steigia Kaune Žemaičių seminarijos profesorius kun. P. Januševičius Prekybos ir pramonės ministeris jau patvirtino ją. Mokykloje mokysią braižyti, piešti, tainantis prie amatų, mokysią varuoti įrankius ir pažinti amatų medžiagą. Kursas 3 metų. Mokyties galėsią mergaitės ir vaikinai, ne jaunesni, kaip 12 metų.

**Kun. prof. Jauniaus vardo stipendija** steigiama Kaune. Stipendijos nuošimčiais bus siunčiami į užsienius pasilavinti išėję "Saulės" kursų mokytojai. Tam tikslui jau sumesta kiek aukų.

**Lietuvių mokyklos reikalai.** Peterburgo Švietimo Draugija Kalėdų metu buvo sušaukusi, vyriausybei leidus, švietėjų suvažiavimą, į kurį atvykę su viršum šeši tūkstančiai žmonių. Apie pradedamąją lietuvių mokyklą turėjo būti trys referatai; iš jų vienas priešingas lietuviams; jį žadėjusi skaityti rusė mokytoja Ryžaja-Lisickaja. Bet, pamačiusi, kad suvažiavimas ne tam kryptę, pranešusi, kad apsirgusi, ir nebeskaičiusi. Antrą referatą buvo žadėjęs skaityti V. Dumos narys Januškevičius, bet telegrafu pranešęs, kad susirgęs, ir taip-pat nebeskaitęs. Iš trijų pažadėtų referatų bebuvęs tik vienas—mokytojo M. Šalčiaus pranešimas. Suvažiavimas Lietuvių rezoliuciją priėmęs vienu balsu. Rezoliucijos turinys yra šioks:

Lietuvių gyvenamose vietose neturi būti nei tautinės, nei religinės propagandos. Mokomoji kalba turi būti lietuvių; rusų kalbos mokymas turi prasidėti tik antrais metais. Mokytojai turi būti lietuviai; gali būti ir kitų tautų, bet tokie, kurie moka lietuvių kalbos. Į visas pedagogijos mokyklas lietuviai turi būti priimami be jokių varžymų. Lietuvių mokyklose turi būti mokoma Lietuvos istorijos ir geografijos. Vilniuje turi būti įsteigtas universitetas su litvanologijos katedra, ir tt.

**Ūkio kursai.** Telšių miestas paskyręs duoti kasmet po 300 rub. pašalpos ūkio kursams, kurie būsią prie augštosios miesto mokyklos. Kursams duosią 15 dešimtinių miesto žemės.

**Rankų darbų mokyklą,** kaip girdėti, ketiną steigti Šaukėniškiai.

**Amatų mokyklos.** Švietimo ministerija įsakiusi Vilniaus mokslo apygardos globėjui rūpintis, kad prie pradedamųjų mokyklų būtų mokoma ir amatų.

**Prekybos mokyklos.** Du Bausko vidurinių mokyklų mokytoju pasisiūliusiu įsteigti Šiauliuose 4 klasių prekybos mokyklą. Miesto taryba vienu balsu pripažinusi, kad toki mokykla esanti reikalinga. Šiaulių miesto mokyklos inspektorius pasiūlė įsteigti prie tos mokyklos buhalterijos ir pašto-telegrafo kursus. Abiem kursų skyriam kartu vyriausybė galinti duoti lig 2500 rublių pašalpos. Tokių kursų Kauno gubernijoje dar nėra buvę. Jei miestas pridėsiąs nuo savęs pašalpos, vyriausybė greitai kursas leisianti. Miesto Taryba, svarstydamą tą pasiūlymą, pripažino, Šiauliuose tik buhalterijos skyrius esą reikalingas. Vietoje pašto-telegrafo skyriaus reikalingesni būsią amatų kursai. Nutarė duoti kursams 200—300 rub pašalpos.

**Fizikos observatorijos stotis.** Antašavoje (Pan. ap.) Vyriausioji Fizikos observatorija įsteigė stotį, kuri tyrinės oro atmainas, drėgmę, lietaus, upių ir šulnių vandens kilimą ir sekimą.

### Literatūra ir muzika.

**Nauji laikraščiai.** Nuo šių metų vasario mėnesio Čikagoje pradėsiąs eiti mėnesinis literatūros, mokslo ir visuomenės laikraštis, vardu "Jaunoji Lietuva". Redaktorius Kl. Jurgelionis. Didumo žurnalas būsiąs ne mažesnis, kaip 64 pusl.

Nuo šių metų pradžios Kaune pradėjo eiti naujas ūkio reikalų laikraštis "Viensėdis". Redaktorius kun. A. Alekna.

Prie Kaune einančios "Draugijos" nuo šių metų pradžios eisiąs mokytojams skiriamas nemokamas priedas "Mokytojas".

Vilniuje einanti, lietuviams rytiečiams skiriama, "Aušra" nuo Naujų Metų pradėjo eiti kas savaitė. Be to, įvestas labai svarbus ir ūkininkams leidžiamame laikraštyje labai reikalingas ir naudingas skyrius "Mūsų ūkis", kuris eis du kartu per mėnesį. Sveikatos reikalams aiškinti nuo šių metų pradžios "Aušroje" eis kas mėnuo skyrius "Gydytojas".

**Naujos knygos.** Netrukus Vilniuje išeis Kristijono Duonelaičio Raštai. Garsioji Becher - Stowe knyga, "Dėdės Tomo Trobelė" vadinama, jau pradėta spausdinti. Abidvi knygi leidžia M. Piaseckaitės-Šlapelienės knygynas. Leidinių kalbos ir korektūros žiūri lietuvių kalbos žinovas, d-ras Jurgis Šlapelis.

**Vaišganto raštai.** Knygų leidėjas Jonas Rinkevičius pasiėmė leisti Vaišganto raštus, kurių bus 3 dideli tomai. Jie jau pradėti spausdinti.

Mikas Petrauskis parašė naują trijų veiksmų operetę, vardu "Šventoji naktis". Siužetas — Kalėdų legendos.

## Žemės ūkis.

Kaip girdėti, žemės ūkio departamentas siunčias į Kauno guberniją vyresnįjį pievų ir pelkių kultūros inspektorių.

Praėjusią vasarą Kauno gub. nusausinę daugiau ne 6 tūkstančius dešimtinių pelkių. Žemės tvark. komisija tam reikalui išleidusi 30 tūkst. rub.

## Kooperacija.

**Pienininkavimo draugijos.** Suvalkų gubernatorius patvirtino naują pienininkavimo draugiją, vardu "Naudą". Valdyba būsianti Paršelių sodžiuje, Paežerių valsč., Suv. gub. Draugiją steigia valstiečiai.

## Prekyba ir pramonė.

**Prekybos bendrovė.** Girdėti, kad Kauno lietuviai ketiną steigti didelę bendrovę, į kurią prisidės keli ir Amerikos lobininkai. Bendrovė versiantis miškais. Savo prekėms vežioti Nemunu ji ketinanti įsitaistyti kelius garlaivius.

**Daržovių prekyba.** Pasakoja, kad kai-kurios Kauno gubernijos vartotojų draugijos pradėjusios tarties su Paryžiaus pirkliais dėl daržovių prekybos.

**Garų malūnas.** Endriejave (Raseinių ap.) lietuviai Puleikis su Užgaliu pastatė garų malūną už 10 tūkst. rublių. Per valandą galima esą sumalti 100 pūdų grūdų. Garnos esančios atgabentos iš Prancūzijos.

**Žarėnuose** (Telš. ap.) neseniai intaisyta siūlų verpiamoji fabrika.

**Ūkio draugijos krautuvė.** Valkininko (Viln. gub. Trakų ap.) Ūkio D-ja per visuotinį susirinkimą nutarė sudėti po 10 rub. ir steigti savo krautuvę. Draugija gerai darbuojantis ir turinti jau 103 narius.

## Teatras.

**Lietuvis artistas.** Neseniai buvusiame Marijos teatro choro koncerte dalyvavo jaunas lietuvis artistas Babravičius (tenoris). Jis yra pakviestas Maskvos Didžiojo teatro artistu. Rusų laikraščiai, rašydami koncerto recenziją, giria Babravičiaus balsą.

**Studentų vakarai Lietuvoje.** Tarp vakarų, keliamų šiuo pasilinksminimo metu nuo Kalėdų lig užgavėnių svarbią vietą užima vakarai, taisomi mokslus einančiai jaunuomenei šelpti. Kaip pernai, taip ir šiemet, Kaune buvo du dideliu lietuvių studentų

vakaru: sausio 6 d. Maskvos lietuvių studentų katalikų d-jos "Rūtos" ir sausio 12 d. vadinamasis bendrasis lietuvių studentų draugijų vakaras. Vilniuje sausio 18 d. buvo ateitininkų ir sausio 19 d. "Žiburėlio" vakaras. Visi jie gerai pasisekė. Buvusių pernai ginčų ir vienu kitiems priekaištų šiemet nebegirdėti, neskaitant vakarų programos kritikos.

**Peterburgas.** Studentų vakaras. Sausio 25 d. Pollako salėje (Galernaja gat.) bus lietuvių studentų vakaras. Pelnas studentų draugijai. Bus koncertas ir vaidinimas. Vaidys Žemaitės komediją "Apsiriko". Koncerte, kaip girdėti, dalyvausią lietuvių muzikų ir operos artistų.

## Aštuntoji lietuvių dailės paroda.

Šiemet Liet. Dailės D-ja savo metinę parodą taisys anksčiau, negu pernai. Paroda prasidės pačioje kovo mėnesio pradžioje. Dailės darbai bus imami lig vasario 15/28 dienos. Kaip kitais metais, taip ir šiais, greta dailininkų darbų bus ir dailių liaudies dirbinių skyrius.

Dailės Draugijos valdyba paskelbė šias sąlygas, kuriomis bus priimami į VIII parodą dailės darbai:

1. Į parodą priimami: originaliniai paveikslai, piešiniai, architektūros sumanymai, skulptūros darbai, taip-pat tokie darbai, kuriuose dailė yra taikinama į amatus; įvairiais raštais padailinti ar šiaip jau savo išvaizda gražūs, padirbti iš medžio ir kito materijalo daiktai: dėžutės, kryžiai, smutkeliai, lazdos, linijos, klumpiai (žemaičių), kultuvės ir kitoki muzikos instrumentai, puodžių darbai, skrynios, stalai, suolai ir t.t.; įvairiausi audeklai: lovatiesės, rankšluosčiai, staltiesės, prijuostės (kaišytinės ir rinktinės), divonai (kilimai), juostos ir t. t.; siuviniai, senobiniai mezginiai (pirštais rezgioti), karolių kaspiniai, ašacių (ašutų) žiedai, šiaudiniai darbeliai, poperių iškarpos ir t. t.; indomių lietuviškų (ne svetimais stiliais statytų) trobesių, bažnyčių, varpinių, kryžių, paminklų arba bent jų dalių piešiniai ir fotografijos.

2. Kas siųs iš sodžiaus parodai daiktų, tam reikia įsidėmėti, kad siunčiamieji daiktai būtų tikrai dailūs ar savo raštu, ar spalvomis, ar forma. Reikalinga, kad parodai siunčiamieji daiktai būtų mūsiški, lietuviški, savotiški.

3. Į parodą priimami tik lietuvių darbai.

4. Prie kiekvieno daikto turi būti prisegta kortelė, kurioje būtų parašyta, kieno dirbta, jo adresas, darbo vardas, parduodamas jis ar ne; jei parduodamas, tai kokia jo kaina.

5. 10% nuo parduotų daiktų Dailės Draugija pasilieka sau.

6. Jeigu daiktas tikrai pakliūs į parodą, už siuntimą atgal savininkui užmokės D. D-ja.

7. Už gražiausius sodiečių darbus, kurie bus parodoje pastatyti, D-lės D-ja duos nuo savęs dovanų.

8. Adresas siunčiant daiktus: Litovskoje Chudožestvennoje Ob-vo Vilno, Zavalnaja 2—3.

Siunčiant parodai daiktus, Dailės Draugija prašo neužmiršti steigiamųjų prie D-lės D-jos muziejaus ir paveikslių galerijos.

Skulptorius Zikaras jau atsiuntęs du nauju savo veikalų: "Lietuvos bernelis" ir "Paliuosavimas". Dalyvausiąs ir P. Rimša.

### "Varpo" draugijos dramos konkursas.

"Varpo" dr-jos Valdyba skelbia rašytojų žiniai dramos konkursą šiomis sąlygomis:

1. Konkursas ima tik originalinius, niekur nespauzdintus ir viešai nevaidentus scenos veikalus.

2. Veikalų autorių nevaržo nei turiniu, nei forma, nei veikalų skaičiumi: galima siųsti ir po kelius. Neima tik operų ir operečių.

3. Konkursas slaptas. Todel veikalai, siunčiami konkursui, turi būti pažymėti devizais, o tikrosios autorių pavardės turi būti siunčiamos skyrium užlipytame konverte. Rankraščiai turi būti mašinėle ar svetima ranka perrašyti.

4 Paskutinė diena veikalams siųsti—1914 m. gruodžio 1 d.

5. Už veikalus skiriami dvi premiji: 1-moji — 100 rub., 2-ji — 50 rub.

6. Jeigu nėvienas konkursui atsiųstas veikalas netiktų jo reikalavimams, konkursas neįvyks. Jeigu vienas kuris tetiks tiems reikalavimams, kon-

kurso teisėjai skirs bet-kurią vieną premiją kaip tinkami.

7. Visos premijuotojo veikalo teisės palieka autoriui. "Varpo" dr-ja tepasilieka sau teisę vaidinti tą veikalą be užmokesnio ne daugiau, kaip tris kartus.

8. Konkurso teisėjai: M. Biržiška, G. Liandsbergis, A. Rucevičius, M. Sleževičius ir S. Čiurlionienė.

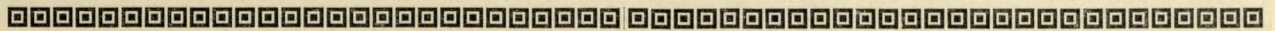
Konkurso rezultatai bus paskelbti ne vėliau, kaip 1915 m. kovo 1 d.

10. Konkursui veikalai reikia siųsti šiuo adresu: Šiauliai, Prekybos namai "Progress", A. Mikševičiui.

"Varpo" Valdyba.

## Prūsų Lietuva.

**Duonelaičio jubiliejus.** Šiomet sausio 1 d. n. kal. sukako lygiai 200 metų, kaip buvo gimęs garsus lietuvių dainius Kristijonas Duonelaitis. Įvairios lietuvių draugijos minėjo ir ruošiasi minėti tas svarbias lietuviams sukaktuves. Be paskaitų ir vakarų, Prūsų lietuvių žada statyti Duonelaičiui paminklą Rambyno kalne.



## Tautos fondas.

Nemaža yra mūsų reikalų ir kaskart jų vis daugiau randas. Pinigai jiems metami daugiausiai mažomis aukomis. Kaip čia, pačioje Lietuvoje, taip ir Amerikoje, kada tik esti renkama mezliava šio- kiam ar tokiam reikalui, deda mažne visuomet tie patys žmonės. Mat daugumenė dar nesupranta bendrųjų tautos reikalų ir niekuo nesideda. Vieni atiduoda paskutinį savo skatiką, o kiti dažnai dar juokiasi iš jų. Visuomenės darbininkams senai rūpi geriau sutvarkyti aukavimo dalykai. Lietuvių laikraščiuose yra buvę nemaža visokių sumanymų.

Paskutiniu laiku to klausimo rimtai yra pasi- emę Amerikos lietuviai. Šių metų "Vienybėje Lie- tuvninkų" (№ 1) V. K. Račkauskis paskelbė visą Tautos Fondo sumanymą. Esą: norint pritraukti prie darbo kuo-daugiausia žmonių, reikia kviesti visos draugijos, nežiūrint nei tikybos nei politikos pažiū- rų skirtumo. Tuo tikslu reikiąs sudaryti tvirtas ir didis visoje Amerikoje (o gal Didžiojoje Lietuvoje ir Prūsuoose) mūsų Centras.

"Tokių centru — rašo jis — galėtų būti tiktai Tautos Fondas, kurį visi turėtume palaikyti savo nuolatiniais įmokėjimais. Komitetas, parinktas iš ži- nomųjų darbininkų, žiūrėtų tokio fondo tvarkos, aukų rinkimo ir jų skirstymo. Toks komitetas mums būtų tuo pačiu žygiu kaip ir vyriausioji mūsų tau- tos įstaiga".

Tautos Fondo klausimas jau buvęs svarstomas trečiajame (Amerikos) lietuvių laikraštinių su- važiavime, kuriame buvusi išrinkta fondo projektui statyti komisija: d-ras J. Šliupas, J. Hertmanavičius ir V. K. Račkauskis. Ketvirtasis suvažiavimas pa- likęs tą pačią komisiją dirbti toliau. A. M. Martus sustatęs Tautos Fondo projektą ir indavęs tai ko- misijai apsvarstyti. V. K. Račkauskis, paskelbda- mas Martaus projektą "Vienybėje Lietuvininkų", kvie- čia skaitytojus ir kitus laikraščius kuo smarkiausiai kritikuoti tą projektą, kad iš tos kritikos galima būtų numanyti, koki pagerinimai ir atmainos tiktų projektui.

Svarbieji Martaus projekto punktai:

Tautos Fondas darbuojasi Amerikoje, Lietuvo- je ir visur, kame tik yra lietuvių. Fondo tikslas: 1) pinigais šelpti kultūros darbą; 2) padėti (pinigais) šviesties ir šviesti kitus; 3) šelpti lietuvius emigran- tus iš Lietuvos ar į Lietuvą keliaujančius; 4) šelpti pasenusius ar sveikatos nustojusius darbininkus ir našlaičius. Nario mokesnis 25 centai metams. Pati svarbioji amerikiečių sumanymo ypatybė yra ta, kad jie, norėdami patraukti prie fondo kuo-daugiau- sia žmonių, ketina remties lietuvių draugijų ir vi- sokių organizacijų. Kiekviena draugija, klubas, su- sivenijimas ar kuopa, prisidėję prie fondo, turėtų indėti į savo įstatymus punktą, kad kiekvienas jų

narys mokės tautos reikalams 25 centus per metus. Fondo valdyboje būtų: 1) centro valdyba: pirmininkas su padėjėju ir sekretorius su padėjėju, 2) labdarybės komisija, kurioje būtų 3 žmonės, ir 3) emigracijos inspektorius, alga apmokamas. Į labdarybės komisiją būtų renkami: vienas narys iš Jungtinių Amerikos Valsčių rytų, antras iš vidurio, trečias iš vakarų. Emigr. inspektorius turėtų žiūrėti Emigracijos Stotyje lietuvių emigrantų ir duoti žinių Fondo valdybai apie tuos, kurie reikalauja šios ar tokios pagalbos. Kasierium turėtų būti Ame-

jis skiria 10 dalių, emigrantams šelpti 3, L. M. ir D. D-jom po 2 centu ir tt. Antrasis tos komisijos narys, V. K. Račkauskis, prie anų jau minėtų reikalų prideda dar kelius: nuolatinų kankinių ir streikininkų šelpimą ir nepajudinamąjį kapitalą.

Sumanymas, be abejo, geras tik kažin ar ne perplatus. Perdaug jau iš karto aprėpta reikalų. Antra vertus, nepažindami amerikiečių gyvenimo, mes negalime saikuoti jų savo krašto mastu.

L. N.

## Amerika.

**Lietuva kinematografe.** Praėjusią vasarą A. P. Račiūnas važinėjo po Prūsų ir po Didžiąją Lietuvą, imdamas kinematografui vaizdelių iš Lietuvos gamtos, papročių, darbų, apeigų, ir tt. Dabar tuos vaizdelius jis jau rodo Amerikos lietuviams.

Worchester'io Mass lietuvių ketina steigti "liuosa chorą" ir jam mokyti žadą kviesti M. Petrauskį.

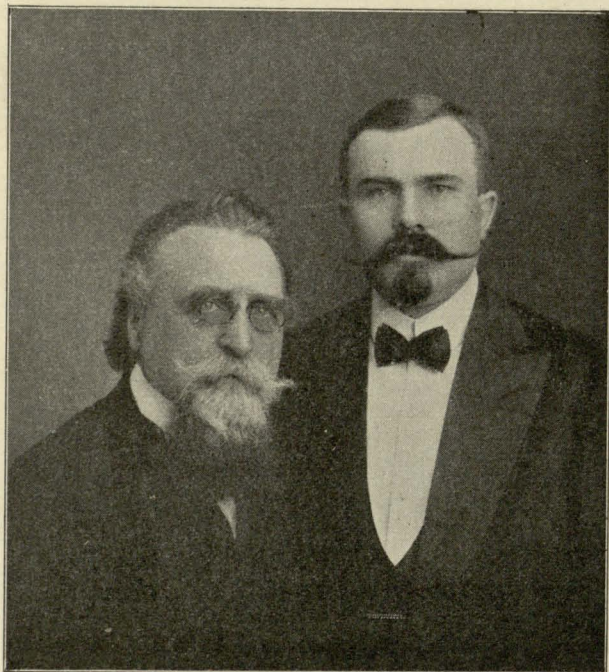
**Siuvėjų laikraštis.** Siuvėjai Julius Mickevičius ir P. Galskis "Vienybėje Lietuvininkų" (žiūr. pernykščių metų 52 num.) kviečia Amerikos lietuvius siuvėjus pasirinkti kurį laikraštį savo organu, kuriame būtų rašoma apie Amerikos siuvėjų reikalus.

**Amerikoje trūksta darbo.** Praėjusiųjų metų pabaigoje Amerikoje pradėjo stigti darbo. Daugybė alkanų darbininkų keliauja iš miesto į miestą išgirde pasakojant, kad kame-nors galima esą šen-ten rankos pridėti. Dabar, kaip rašo Amerikos laikraščiai, dar blogiau esą: bedarbių skaičius vis einęs didyn. Filadelfijoje dabar esą 20000 žmonių, nebetekusių darbo; netrukus būsia dar antra-tiek. Kituose miestuose taip-pat esą po kelioliką tūkstančių be duonos. San-Francisko mieste esą tiek daug palikusių be darbo, kad miesto fondas jiems šelpti beregint išsekęs.

Kauno gubernatorius neseniai esąs gavęs iš Filadelfijos rusų krikščionių kolonijos prašymą paskelbti Kauno gubernijos gyventojams, kad Amerikoje dabar be galo trūksta darbo ir kad žmonės bent dabar liautųsi eję į Ameriką.

**Nenori išileisti beraščių.** Amerikos Jungtinių Valsčių vyriausybė senai svajojo apie tokį įstatymą, kurs reikalautų iš svetimtaučių, kad jie mokėtų savo kalba rašyti bei skaityti; nemokančių visai neišileisti. Svetimtaučiai, kurie jau išgyvenę Amerikoje, kėlė protestą prieš tą sumanymą. Parlamentas nepaisė to protesto ir patvirtino įstatymą.

Be to, Jungtiniai Valsčiai ketina visai nebeišileisti japonų, kynų, indų ir kitų aziatų, tai yra Azijos rasių žmonių. Šis sumanymas labai sujudinęs Japonijos vyriausybę.



D-ras J. Basanavičius ir V. D. atstovas M. Yčas, keliauvusiu į Ameriką rinkti aukų L. M. ir D. Draugijų namams Vilniuje.

rikos Lietuvių Susivienijimo kasierius, už kurio darbus turėtų atsakyti tas Susivienijimas.

Svarbiausioji projekto dalis bus Fondo paskirstymas įvairiems reikalams. Martaus sumanymu Fondui narių mokamieji 25 centai taip turėtų būti skirstomi: a) 5 centai (5 dalys) šelpti jaunuomenei, einančiai augštuosius mokslus; b) 5 centai mokslo reikalams (jie atiduodami L. Mokslo Draugijai); c) 5 centai dailės reikalams — Liet. Dailės Draugijai Vilniuje; d) 7 centai amatams platinti tarp lietuvių, e) 1 centas emigrantams šelpti ir emigracijos inspektorium laikyti; f) 1 centas našlaičiams, seneliams ar sveikatos nustojusiems darbininkams šelpti; g) 1 centas valdybai laikyti ir kitiems paties Fondo reikalams.

Fondo projekto komisijos narys, d-ras J. Šliupas, palieka tuos pačius reikalus, tik kitaip skirsto Fondo kapitalą. Pavyzdžiui, amatams platinti

# Svarbesni pasaulio atsitikimai.

## Rusijoje.

**Valstybės Dūma** sausio 14 d. po Kalėdų švenčių pertraukos vėl pradėjo darbą, bet tas darbas jai nelabai tevyksta. Jau prieš šventes prasidėjęs krizis po švenčių dar daugiau išsigalėjo. Suskilus spalvininkų frakcijai, Dūmos pirmininkas Rodzianka nori atsisakyti pirmininkauti. Kaip dauguma spėja, jis mano taip padaryti ne delto, kad išrinkusioji ji Dūmos dauguma nebepritartų jam ir nebenorėtų jo palaikyti. To nėra. Ne Dūmoje Rodziankai trūksta paramos, bet augštosios sferos esančios juo nepatenkintos, del to jis ir pasiryžęs užleisti savo vietą kitam, kurs būtų ten augštai tinkamesnis.

Rodziankai atsisakius, spėja, atsisakysią ir kiti pažangieji Dūmos prezidijumo nariai. Tada pirminku paliksiąs kun. Volkonskis, Dūmoje susidarysianti taip senai vyriausybės laukiama jai palanki dešinioji dauguma.

Taip esant, V. Dūma pirmaisiais posėdžiais turėjo, taip sakant, kramtyti trupinius. Svarbesnių projektų nėra parengtų, o kad ir būtų, Dūma, lig nenustovėjusi, negalėtų jų imties.

**Valst. Taryba** priėmė Dūmos redakcijoje kovos su girtybe įstatymą, kuriuo valsčiai, žemstvos ir miestai, kaip norėdami ir kame norėdami, galės drausti pardavinėti stipriuosius gėrimus.

**Putilovo fabrika.** Užsienių laikraščiai buvo pakėlę didelį trukšmą, išgirdę, kad Putilovo fabriką žadąs pirkti, arba bent išigyti tos fabrikos didelę akcijų dalį, vokiečių pramonininkas Krupas, susidėjęs su anglų pramonininkais. Trukšmas kilo del to, kad Prancūzijos vyriausybė esanti davusi Putilovo fabrikai dirbti ginklų su prancūzų karo ministerijos paslaptimis. Krupas, tapęs fabrikos akcininku, galėtų tas paslaptis sužinoti ir pasakyti vokiečiams, o Prancūzija ir laikosi sąjungos su Rusija tiktai prieš vokiečius. Rusijos vyriausybė paskelbė, kad Putilovo fabrikos nėsą manoma perduoti, o tik norima padidinti jos kapitalas, bet ir to padaryti fabrika negalinti be vyriausybės leidimo, o vyriausybė neleisianti, kad vokiečiai didintų jos kapitalą. Prancūzai su anglais kad ir netiki, jogei jokių tarybų su Krupu nėsą buvę, bet išgirdę Rusijos vyriausybės paaiškinimus, nurimo. Fabrikai trukšmas išėjo geran, nes dabar prancūzai patys pasisiūlė jai duosią 20 mil.

## Užsieniuose.

**Ukrainiečių santaika su lenkais.** Galicijos ukrainiečiai, neturėdami Galicijos seime tokių teisių, kokios jiems priderėtų, nuolat trukdė seimo darbą, nes, kovodami už savo teises, jie darydavo obstrukcijas. Dabar, kaip girdėti, lenkai susitaikę su ukrainiečiais: jie užleidę ukrainiečiams daugiau vietų seime ir sutikę nebesipriešinti ukrainiečių uni-

versitetui Lvove, šie gi pasižadėję daugiau nebekliudyti seimui darbuoties.

**Balkanai.** Graikijai baigiasi paskirtasis laikas, kada jai reikia pasitraukti iš tos Epiro dalies, kuri turi tekti Albanijai. Graikija, atsisakydama nuo tos žemės, norėtų greičiau gauti Egejos jūrų archipelagą. Ji jau turi pasiėmusi Chios ir Mitileno salį, kuriedvi yra visai prie-pat Azijos pakraščių ir netoli nuo Dardanelų. Turkijai labai nepatogu. Ji siūlė Graikijai pakeisti tievi salį kitomis, dabar dar italų tebevaldomomis. Graikija nesutinka, atsikalbinėdama tuo, kad italų valdomosios salos tebėsančios svetimose rankose, o klausimą, kam paskiau tos salos turės tekti, rišianti ne pati Turkija, o didžio sios Europos valstybės. Einant toms deryboms Turkija ėmė smarkiai ruošties į karą? Su kuo, nesako. Bet kito tokio nėra, kaip tik Graikija, kuri taip pat nesnaudžia. Turkija nusipirko du dar geru karo laivu iš Vokiečių ir vieną dar tebestatomą suligo su Brazilija. Turėdama tuos naujus laivus, ji bus ir jūroje daug stipresnė, kaip Graikija. Dabar Peterburge vieši Graikijos ministerių pirmininkas Venizelas, Serbijos sosto inpedinis Aleksandras ir jos ministerių pirmininkas Pašičas. Spėja, kad jie čia susitiksią ir kartu su Rusijos užsienių ministriu Sazonovu svarstysią Balkanų reikalus. Europa lyg rūpinasi sutaikinti kilusį ginčą ir išblaškyti naujo karo pavoju.

**Albanijoje** taip-pat vis dar neramu. Vydas, būsimas Albanijos kunigaikštis, vis dar nevažiuoja į pažadėtą žemę. Jis reikalauja iš Europos valstybių paskolinti Albanijai 75 mil. Valstybės, kaip girdėti, jau prižadėjusios.

Europos valstybės ruošiasi daryti jūrų demonstraciją Albanijos pakraščiuose.

**Meksikoje** revoliucija ar nenurimsta. Jungtiniai Valsčiai intaria, kad Meksikos prezidentui Huertai padedanti Japonija, todėl pyktis Jungtinių Valsčių su Japonija eina didyn. Laukia, kad Japonija atšauktų platinamą gandą.



## Šis - tas.

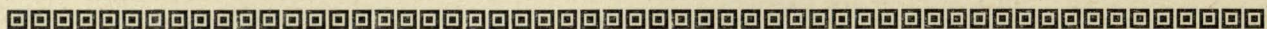
### Prancūzai nyksta.

Prancūzai nyksta. Senai apie juos taip kalbama. Kasmet jų daugiau išmiršta, negu gimsta. Prancūzus naikina mirtis ne tik užaugusius, bet dar negimusius kūdikius. Statistikos žinios, surinktos darbų ir visuomenės globos ministerio, parodė, kad Prancūzijoje apskritai iš 23 gimusių vaikų 22 gimsta gyvi, o 1 negyvas, arba iš 1000 gimusių vaikų 45 esti negyvi.

Išviso kasmet Prancūzijoje gimsta negyvų vaikų per 30 000.

Bet tų negyvų gimusių vaikų skaičius ne visur vienodas: Paryžiuje iš 1000 vaikų gimsta 62 negyvi, kituose miestuose — 55. Sodžiuose mažiau, negu 45 iš tūkstančio.

Tos pačios statistikos žinios rodo dar vieną indomų dalyką: Prancūzijos šiaurėje ir pietų rytuose, kur gyventojai vartoja daugiau svaigstamųjų gėrimų, negyvų gimusių vaikų skaičius daug didesnis, negu vidurio ir pietų-vakarų departamentuose, kur žmonės geria mažiau.



## Raštų turinys.

1. MŪSŲ KRAŠTAS ir JO PAŽINTIS. **V-is.**
2. ŽVEJYS. Eilės. (Iš rusų) **J. Rainis.**
3. AKMENS. **S. Č.-K.**
4. KARALAITIS SU KARALAITĖ. **S. Č.-K.**
5. DABAR ir SENIAU. (Iš "Augštaičių Vaizdelių").  
**Vaišgantas.**
6. ELGETA. **Pr. Penkaitis.**
7. VILTIS. **S. Č.-K.**
8. GALIŪNO DUKTERS. **S. Č.-K.**
9. FOERSTERIS, **M. Pečkauskaitė.**
10. TĖVYNĖN GRĮŠTANT. **Pr. Penkaitis.**
11. MŪSŲ KULTŪROS GYVENIMAS.
12. SVARBIEJI PASAULIO ATSITIKIMAI.
13. ŠIS - TAS.

## Paveikslų turinys.

1. PANOŠIŠKIŲ SODŽIUS ŠVENTADIENYJE. (Rudziškių apylinkė, Trakų apskr.).
2. NERIS (VILIJA). (Veriovkino nuosavybė). **A. Žmuidzinaičius.**
3. PANOŠIŠKIŲ KAPŲ KRYŽIUS.
4. PANOŠIŠKIŲ SODIEČIAI. (Vyras su žmona savo darželyje).
5. PANOŠIŠKIŲ KAPAI.
6. AKMENŲ LAUKAS (Rudziškių apylinkė, Trakų apskr.).
7. VINIETĖ. **P. R.**
8. VINIETĖ. **Ig. Š.**
9. D-ras BASANAČIAUS ir V. D. atstovo M. YČO fotografija.

VAIRO KAINA Rusijoje: metams 6 r., pusei metų 3 r., 3 mėnesiams 1 r. 50 k.; užsieniuose: metams 8 r., pusei metų 4 r. trims mėnesiams 2 r.

Mainant ėmėjui adresas reikia pridėti 20 kap. (galima markėmis).

**Vairo** Redakcijos ir Administracijos **adresas:** Vilnius, Makarjevo (Makarjevskaja) g. № 15, b. 3. Telefono № 1383.

Rankraščių Redakcija savo lėšomis negrąžina.

SKELBIMŲ KAINA. Petito eilutei (padalijus į 3 skiltis puslapi) antroje viršelio pusėje arba ant atskiro lakšto tarp tos pusės ir laikraščio teksto 40 k.; trečiojo viršelio pusėj arba ant atskiro lakšto tarp tos pusės ir laikraščio teksto 25 k..

PASTABA. Visus, kurie bus gavę pirmąjį numerį ir panorės užsisakyti Vairą, užsisakant, prašome pranešti Administracijos žiniai, kad ji galėtų nebesiūsti to numerio; mat, siunčiant po du, galime jo pristigti kitiems ėmėjams.

**Redaktorius-Leidėjas A. SMETONA.**